

FUGLE & NATUR

Kom med til
ØRNENS DAG

Forstå
biodiversitetsloven

Vinterens rovfugle

Odins ravne
flyver igen

TRANE

TILLIDSFULD OG
TALRIG

Out in nature with just one click.

Thanks to our reliable trail cameras.

ZEISS

Seeing beyond

ZEISS Secacam 5 & 7

Med vores nye vildtkameraer er naturen kun et klik væk: pålideligt og hurtigt får du billederne på din smartphone og får vigtig indsigt i fugletræk og -bestande.

Det indbyggede multi-roaming SIM-kort sikrer, at kameraet forbliver forbundet til det mest stabile netværk i EU, Schweiz, Storbritannien, Norge og andre europæiske lande.

Fordi du kan vælge mellem et forudbetalt abonnement eller en af vores praktiske servicepakker, er du sikker på at finde den abonnementsmulighed, der passer til dig.

ZEISS Secacams leverer enestående billedkvalitet, især om natten.

Billederne kan til enhver tid ses i den intuitive app.

zeiss.com/nature/trailcam

KOLOFON

Forside

Trane.

Foto: Nieudacza/iStock

Udgivet af Dansk Ornitologisk Forening (DOF) / BirdLife Danmark

Vesterbrogade 138-140
1620 København V
Tlf. 33 28 38 00
(alle hverdage 11-15).
Mail: dof@dof.dk

Redaktør (ansv.):

Karina Demuth
tlf. 20 85 89 69
karina.demuth@dof.dk

Korrektur:

Anne-Grete Ditlevsen

Annoncer:

Josefine Buus Jacobsen

Ture og møder:

Mia Ilander Albrektsen

Oplag:

17.900. ISSN: 1395-8860

Layout og tryk:

KLS PurePrint A/S

MAN SKYDER DA IKKE SVANER?...

... spurgte en bekendt mig forleden. Og det klare svar var et nej, for alle tre sva-
nearter, sangsvane, pibesvane og vores
nationalfugl, knopsvanen, er totalt fre-
dede. Knopsvanen var på nippet til helt at
forsvinde som dansk ynglefugl for knapt
hundrede år siden. I 1926 blev den fredet,
for der var kun 3-4 par tilbage, og heldig-
vis betød fredningen, at den i dag er vidt
udbredt i landet.

Alle vores fugle er som udgangspunkt fre-
dede, men 27 arter har i dag en regulær
jagttid uden for deres yngletid. Hertil kom-
mer en række arter, hvor Naturstyrelsen
kan give tilladelse til regulering, dvs. at
skyde dem uden for jagttiden, også nor-
malt fredede arter, hvis de vurderer, at de
giver særlige problemer. Det er arter som
fx bramgås, skarv og råge samt invasive
arter.

Jagttiderne fastsættes af miljøministeren
for 2-4 år ad gangen efter rådgivning fra
Vildtforvaltningsrådet. Rådet består af re-
præsentanter fra Danmarks Jægerforbund,
Danmarks Naturfredningsforening, Dansk
Skovforening, Dyrenes Beskyttelse,
Friluftsrådet, Landbrug & Fødevarer og
DOF. I 2024 skal vi i Rådet komme med
forslag til jagttider for den næste periode,
og arbejdet er så småt gået i gang. Det
faglige grundlag for diskussionerne ud-
arbejdes af Nationalt Center for Miljø og
Energi (DCE) på Aarhus Universitet for de
arter, som ministeriet og Rådet har ønsker
om. Så har vi opdateret viden om arternes
status, bestandsudvikling og trusler.

Den seneste opgørelse over vildtudbyt-
tet lavet af DCE i juli 2023 for jagtårene
2021/22 og 2022/23 viser på baggrund af
jægerens årlige indberetninger, at der sky-
des i underkanten af 1.800.000 dyr om
året, og heraf udgør fugle ca. 1.600.000.
Der nedlægges godt 600.000 fasaner, og
sammen med gråænder udgør de tilsam-
men ca. 1. mio. fugle. Af de øvrige fuglear-
ter udgør antal skudte fugle af krikand og
ringdue tilsammen ca. 250.000, mens re-
sten nedlægges i færre antal med færrest
af atlingand, bjergand og sædgås, hvor der
skydes nogle få hundreder af hver art.

Fra DOFs side er vi særligt optagede af
trusler mod arter i tilbagegang, og ar-
ter der optræder som truede og sårbare
på den danske, den europæiske og den
globale rødliste. Fx er ederfuglen kate-
goriseret som sårbar (VU) på den euro-
pæiske rødliste og næsten truet (NT)
på den globale rødliste, da bestanden
har været i kraftig tilbagegang i en lang
årrække. Når vi i Danmark skyder langt
hovedparten (>80 % i 2018) af de eder-
fugle, der nedlægges i hele Europa (ca.
30.000), må vi have et helt særligt fokus
her i de kommende diskussioner. I regi
af organisationen AEWA (*Agreement on
the Conservation of African-Eurasian
Migratory Waterbirds*), er en internatio-
nal plan for den fremtidige jagt nu under
forberedelse. Den plan vil vi også studere
nøje, før vi kommer med en anbefaling til
ministeren om den fremtidige jagttid på
ederfugl i Danmark.

I dag må ederfuglehanner skydes fra 1.
oktober til 31. januar, undtagen i 17 fugle-
beskyttelsesområder, hvor den er på ud-
pegningsgrundlaget. Det vil sige i de om-
råder, der har særlig betydning for arten i
Danmark. Med den kraftige tilbagegang,
som ederfuglebestanden i Østersøen og
farvandene omkring Danmark har vist de
seneste årtier, kan man godt diskutere,
om det er rimeligt med en jagttid og de
omfattende forstyrrelser, jagten medfører.
Nogle vil nok spørge: Man skyder da ikke
ederfugle?

EGØN ØSTERGAARD,
FORMAND DOF

Dansk
Ornitologisk
Forening

BirdLife
DANMARK

GIV NATUREN OG FUGLENE EN HÅNDRÆKNING DER VARER LANGT UD I FREMTIDEN

Ved at betænke DOF BirdLife i dit testamente er du - selv efter din levetid - med til at hjælpe vores truede ynglefugle og sårbare natur.

Læs mere og få gratis hjælp til dit testamente på dof.dk/arv

TRANE

6

Foto: Oliver Z. Nielsen

INDHOLD

Trane	6
Dus med Heidi Haupt Quist	12
Danmark siden sidst	16
Kom med til Ørnens Dag	18
Det betyder klimaændringerne for Danmarks fugleliv	22
Forstå biodiversitetsloven	26
Birding for børn: Find vinterens rovfugle	30
Ravnen er stærkt tilbage	34
Nyt fra verden	38
Havørn vs. ederfugl	40
Stoubo Krat: Et mylder af liv	42
Ture og mødekalender	46

Foto: Mikkel Østergaard Harder

18

Velkommen til
Ørnens Dag

30 Find vinterens
rovfugle

Blå kærhøg. Hun. Foto: John Larsen

34

Odins ravne
flyver igen

Foto: JMrceck/Stock

Foto: Lars Johansen

Stære i flok 26

TRANE

Den langbenede askegrå elegantier er tilbage som ynglefugl i Danmark, og 2024 kan byde på op til 1.000 par på rede. Allerede fra februar-marts kan du høre tranernes trompeteren og opleve deres særprægede dans.

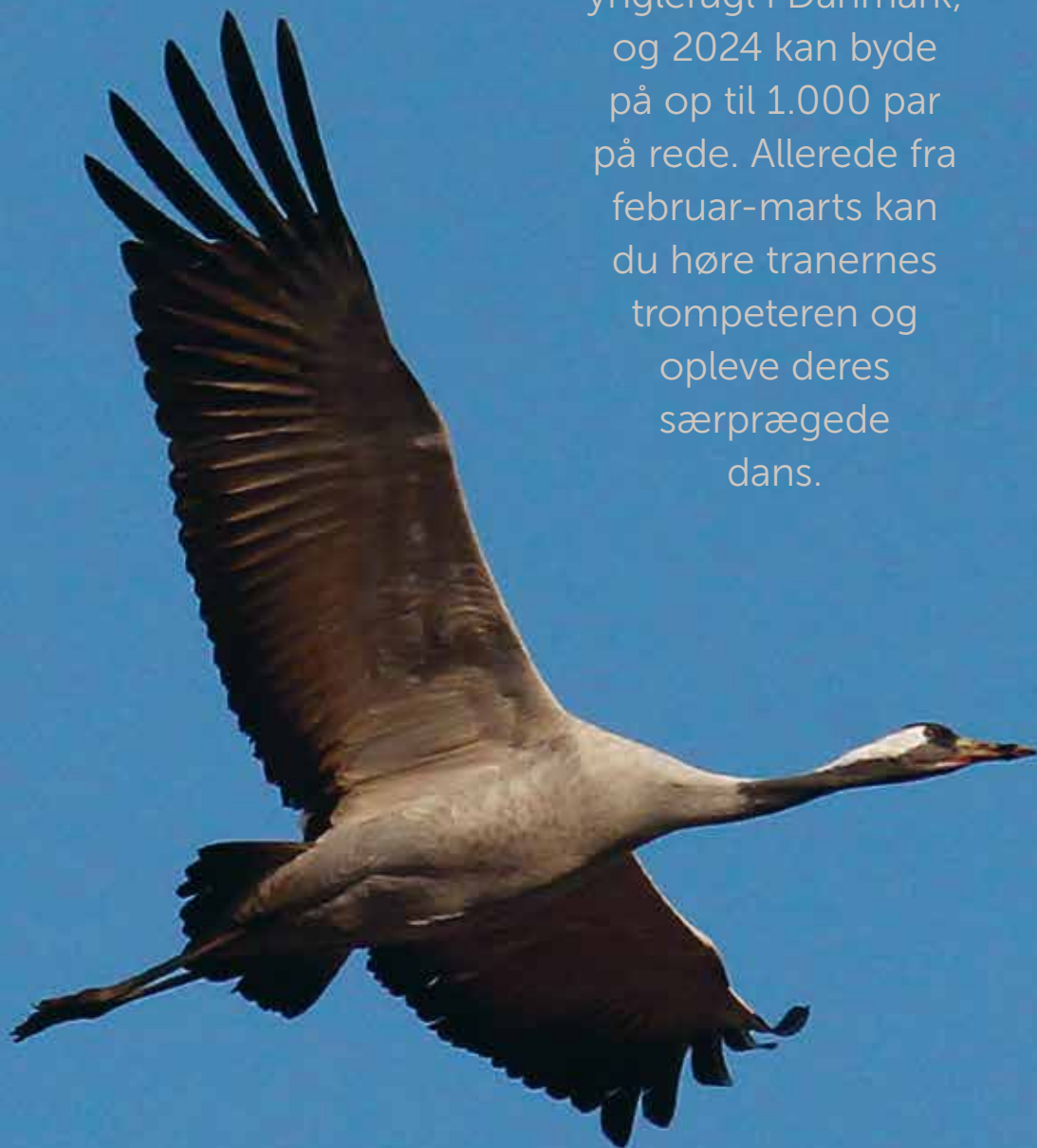

Foto: Erik Biering

TRANE

– NU SOM TILLIDSFULD
OG TALRIG

AF JAN SKRIVER

Da jeg omkring årtusindskiftet fik min jævnlige og ofte gyngende gang i Lille Vildmoses svuppene højmoseterræner, holdt et enkelt par traner til i Danmarks største moselandskab. Det var et blandt få i hele landet.

Der var tvivl om, hvorvidt parret yngede. Og hvis det gjorde, var familielivet ustabil og uforudsigeligt, ja mildt sagt skrøbeligt. Så man tog listeskoene på, når man begav sig ud i traneland. Man skulle jo nødtigt forstyrre nogle af Danmarks mest sjældne ynglefugle.

I dag er stemningen omkring den langbenede askegrå fugl forandret, ikke kun i Lille Vildmose men over det ganske land. Det er ikke længere nødvendigt med listesko, hvis man vil have nærkontakt med en trane. Den store fugl, der engang havde ry for at være de øde vidders sky og fåtallige fugl, har mange steder inviteret os indenfor i dens privatsfære. Skyheden er væk. Tranen er blevet tillidsfuld og talrig.

Trompetter i februar

De senere år har mindst ti par traner

haft rede i Lille Vildmose, og der er flokke i landskabet året rundt. Med den første mildning i februar hører jeg dem trompetere, når vinduerne står åbne på mit kontor, og i perioder flyver småflokke over min matrikel morgen og aften på vej til og fra fødesøgning og overnatning.

Det er til at knibe sig selv i armen over, at tranen, der forlod os som ynglefugl i 1800-tallet, fordi den blev efterstræbt og forstyrret, rykker tættere og tættere på mennesker og går frem i antal år for år.

"I begyndelsen af 2021 lavede vi et skøn over den danske ynglebestand af traner og nåede da til et sted mellem 750 og 900 ynglepar. Siden er fremgangen fortsat, og det er ikke urealistisk, at vi i løbet af de kommende år vil have en ynglebestand på i nabolaget af 1.000 par", siger Sten Nielsen, der er DOF's arts koordinator for tranen. Han samler de regionale yngletal til et nationalt overblik.

Fra enegænger til koloniruger

Tidligere var tranen i Danmark næsten udelukkende knyttet til magre,

sandede vestjyske lokaliteter. Omkring 1980 yngede blot 1-2 par traner i landet allerlængst mod nordvest i Thy.

"Ligesom rovfuglene, der i årtier har været fredet, er tranerne blevet mere og mere tillidsfulde. Det bevirker, at de kan rykke tættere på mennesker og yngle i selv beskedne naturområder, hvor de tidligere var henvist til de fjerneste afkroge af landet. De senere år har vi set, at tranepar etablerer sig i små mergelgrave og mindre vandansamlinger, der tørrer ud i løbet af sommeren. De bedste ynglepladser er formentlig optaget, så nu må tranerne tage sekundære redesteder i brug", siger Sten Nielsen.

Mens lokaliteter, der måske ikke umiddelbart ser gunstige ud for traner, bliver hjemsted for et enkelt ynglepar, så tiltrækker de optimale tranelokaliteter flere og flere ynglepar. Og det i en grad så der ligefrem visse steder er tale om løse kolonidannelser.

"Kongens Mose i Sønderjylland er den enkeltlokalitet, der i forhold til sit areal har det største antal ynglepar i Danmark. Her har der i flere år ynglet 11 par traner. Nogle steder er der kun

Foto: Jan Skriver

TIL BAL MED TRANEN

Fra midten af marts og et stykke ind i april kan man i naturreservatet Pulken, en snes kilometer syd for Kristianstad i det østlige Skåne, opleve større ansamlinger af rastende traner, der venter på optimale betingelser til trækket mod ynglepladserne nordpå.

Der er et fugletårn ved Pulken, som er en del af Vattenriket, et stort naturområde med søer, åer og vådområder. Ved Pulken samles et stort antal traner hen over foråret for at æde og overnatte, og i de tre uger hvor der køres der foder ud til aflastning for presset på de omkringliggende marker, er antallet af traner imponerende og kulminerer i begyndelsen af april med omkring 9.000 individer. Se www.vattenriket.kristianstad.se

Op imod 150.000 turister fra hele Europa gæster hvert år i marts-april Hornborgasjön øst for Göteborg mellem de store søer Vänern og Vättern for at opleve tranerne tæt på. Rekorden for traner samlet ved søen er fra 3. april 2019, da 27.300 traner dansede og trompetede i en imponerende forestilling. Se www.hornborga.com

200 meter mellem tranerederne, så fuglene kan se hinanden fra deres reder. Der er tale om en form for løse kolonidannelse, som for få år siden var ukendt i den danske natur”, siger Sten Nielsen.

Også i Svinemose og Bastemose på Bornholm, Hønning Mose i Sønderjylland, Gårdbo Sø, Lille Vildmose, Store Vildmose, Vejlerne og på klithederne i Nationalpark Thy er der en tendens til så mange ynglepar, at det tangerer løse kolonier.

Skudt og spist ud af landet

På et Danmarkskort kan man finde mindst 59 stednavne, hvori ‘trane’ indgår eller har givet afsæt til navnet. For eksempel Tranum, Trans, Tranekær, Tranebjerg og Sønder Tranders. Det vidner om tranens vide udbredelse i tidligere tiders Danmark. I dag vil man med rette kunne døbe tranenavnet ind i mange flere danske lokaliteter.

Tranen har formentlig ynglet i Danmark siden yngre stenalder for cirka 6.000 år siden. Den var udryddet i Danmark fra slutningen af 1800-tallet til 1952, da et par blev fundet yng-

Foto: Erik Biering

Foto: Albert Steen-Hansen

TRANEDANSEN

Der hoppes og danses, og der baskes med vingerne, mens tranernes trompeter gjalder og kan høres kilometervidt omkring på stille dage.

Tranedansen er en social aktivitet, hvor fuglene i en flok kommunikerer med hinanden, ligesom man for eksempel kan opleve hos sangsvaner eller i en flok stære, hvor fuglene kan finde på at synge kollektivt.

Trangen til at hoppe og danse stiger i takt med, at yngle-sæsonen nærmer sig, når yngleparrene skal fortælle hinanden, at de holder sammen.

Tranen er monogam, og et par er klar til at holde sølvbryllup, hvis ellers livet arter sig.

Når et par har besat et territorium, stiger intensiteten i dansen, særligt hvis et konkurrerende ynglepar er i nærheden.

Traner kommunikerer i kraft af deres dans året rundt.

Ofte ses der stor aktivitet, når flokke samles på overnatningspladser.

Det kan ligne et afdansningsbal efter ynglesæsonen og en danseskole, hvor årets traneyngler står i mesterlære for at lure trinene og hoppene af.

- ▶ lende i Råbjerg Mose syd for Skagen. Formentlig har ureguleret jagt og udbredt forstyrrelse fået den til at forlade sine danske terræner. Tranen er blevet skudt og spist, ligesom det skete med for eksempel grågåsen og knopsvanen, der blev næsten udryddet som danske ynglefugle i løbet af få årtier fra midten af 1800-tallet.

I V. J. Brøndegaards værk Folk og Fauna om dansk etnozoologi kan man via en kilde fra 1700-tallet læse, at tranens kød er blåt. Det smager ikke godt men er hårdt og tørt som tyre kød. Suppe kogt på tranekød kan dog anbefales, for det styrker, hedder det i bogen. Og så er tranefedt i øvrigt et godt middel mod døvhed, forlyder det.

Fred, føde og færre folk i det fri

Det danske landskab var i 1800-tallet så hårdt udnyttet, at den sky trane havde svært ved at finde fred og ro til sit familieliv. Der var mange folk på landet og færdsel overalt i terrænet. Græssende husdyr skabte åbne biotoper med få muligheder for skjul til traner. At næsten alle mennesker på landet på den tid fik haglbøsser gjorde livet ekstra svært for mange større fugle, der ganske enkelt blev skudt og spist ud af Danmark.

Foto: Steen E. Jensen

TRANENS DANSKE KERNEOMRÅDER

Klithederne i Nationalpark Thy er fortsat et af tranens kerneområder i Danmark.

Også Skagens Odde, Læsø, de nordjyske vildmoser og Vejlerne hører til i kategorien af superlignatur for tranen.

Det samme gør de sønderjyske moser og Bornholm.

De senere årtier har tranen bredt sig markant øst for israndslinjen gennem Jylland, så den nu også yngler i Østjylland.

Videre østpå er Fyn, Lolland, Falster og Sjælland i stigende grad blevet traneland.

Et nyt fænomen er trådt frem på den danske naturscene de senere år, nemlig hundredtallige flokke af traner, der om efteråret samles på særlige lokaliteter for at overnatte.

Bygholm Vejle, Lille Vildmose, Store Vildmose, Randbøl Hede, Ribe-marsken og Kongens Mose er blevet samlingspladser for traner i månederne efter ynglesæsonen.

Foto: Jan Skriver

I dag er tiden en anden og mere fredelig. Udviklingen i landbruget har på flere måder været en fordel for tranen. Flere mennesker er flyttet til byen, og der græsser ikke længere husdyr overalt i landskabet.

Affolkningen på landet har givet tranen flere rolige og tilgroede skjulesteder, hvor den kan bygge rede. Desuden er fuglenes føde blevet rigeligere, fordi industrilandbruget i stor stil dyrker foderafgrøder, der er blandt tranens livretter. De store fugle æder mange levninger efter høsten, så som spildkorn, majs og kartofler.

I det hele taget er tranen ikke nogen kostforagter. Den æder også animalsk føde som mus, padder og fugleunger.

Majs og milde vintre

”I store dele af Europa går tranen frem. Formentlig er øget dyrkning af majs en medvirkende årsag til artens succes. Majsmarkerne byder på foder om efteråret og vinteren igennem i form af spildte korn og halve kolber. Dertil kommer, at der er mange mus knyttet til majsmarker”, siger Sten Nielsen.

”Rigelig føde og klimaændringer i retning af mildere vintre har fået flere og flere skandinaviske traner til at droppe et langt og farefuldt træk

mod vinterkvarterer i Spanien eller Nordafrika. De senere år har der været adskillige eksempler på flokke af traner, der er blevet vinteren over i Nordvesteuropa, heriblandt Danmark. Det har øget både overlevelse og ynglesucces. Fordelen ved at droppe trækket er, at fuglene befinder sig tættere på deres ynglepladser, når foråret kommer. De er klar til at etablere sig, straks foråret blæser milde vinde over landet”, siger DOF’s artsadministrator for tranen.

Fra ketchup-effekt til sivetræk

Om få uger går den store tranerejse over det meste af Østdanmark. Også tranernes trækvaner har skiftet karakter de senere årtier.

Tidligere var der, hvad man kan kalde en ketchup-effekt, hvor et massivt træk af traner pludselig fandt sted over bestemte områder i løbet af få dage med østenvind. De senere år er der sket en spredning i tranernes rejse både tidsmæssigt og geografisk.

Tendensen er, at trækkende flokke af traner så at sige siver mod nord det meste af marts. Og de gør det over en bredere front end tidligere. Flokkene, der flyver over Sjælland og Sydhavsøerne, har holdt vinter i Frankrig eller Tyskland. Med halvøen Rügen i Tyskland som springbræt mod de danske og svenske kyster krydser de Østersøen i rækker eller kiler i stil med gæs.

Mønsteret er som regel, at tranerne letter fra Rügen sidst på morgenen og når Sjælland før middag. Ofte kulminerer trækket over Københavnsområdet og Nordsjælland mellem klokken 15 og 17, når termikken og de lune opadstigende luftstrømme, som kan bære de bredvingede svæveflyvere nordpå, er størst.

På tranernes ellers målrettede forårstræk har flokkene ofte for vane at kredse en stund over en bakke eller en skov, mens de trompetterer højlydt med deres gjaldende stemme, der har været ophav til fuglens latinske navn *Grus grus*. Når tranen trompetterer og trækker mod nord, flyver vores tanker med på rejsen mod dansen og et nyt frugtbart forår. ●

Foto: Sylvia Adams/Stock

FAKTA OM TRANEN

Overalt i Europa er tranen i fremgang. I 2010 havde Sverige 30.000 ynglepar og i alt cirka 100.000 traner inklusive de oversomrende, ikke-ynglende fugle. Der er ikke siden 2010 opgjort en landsbestand i Sverige, men bestanden er voksende.

I Tyskland har man i årtier målrettet beskyttet bestanden af traner, der i 2017 blev opgjort til 10.238 ynglepar.

I år 2000 fik Frankrig sit første par ynglende traner i 100 år. I 2017 ynglede mindst 20 par traner i Frankrig, der ligesom Spanien først og fremmest er vigtig som overvintringsland.

Også Holland og England er blevet tranelande. I 2018 ynglede 56 par traner i England i en introduceret bestand.

Verdens samlede bestand af traner skønnes at være på rundt regnet 400.000 fugle. Godt halvdelen af tranerne benytter sig af den vesteuropæiske trækrute til vinterkvarterer primært i Frankrig og Spanien. Traner, der yngler i Finland og østpå, holder vinter i Nordafrika og Etiopien.

Kilde: Sten Nielsen, DOF.

Heidi Haupt Quist har besluttet at finde alle Danmarks fugle én efter én. Hun bruger twitching som et frikvarter fra hverdagens pligter og ser det ikke som en begrænsning at være alenemor med to børn og et fuldtidsjob.

TEKST OG FOTO: KARINA DEMUTH

**BARE
KOM
AFSTED!**

Dus med himlens fugle: Sværger du til Swarovski, Zeiss eller farmors gamle teaterkikkert? Hvad er din største oplevelse som fuglekigger? Og har du et fugletip, som du vil dele? I de kommende numre af Fugle & Natur tager vi rundt i landet og møder nogle af de mange personligheder, der sammen tegner DOF.

Et foto af en farvestrålende silkehale blev startskuddet til en altopslugende interesse for fugle. Ikke kun de sjældne, men i høj grad også de helt almindelige arter. For det er dem, der næsten dagligt lokker Heidi Haupt Quist & Co afsted med kikkert, kamera og barnevogn på tur omkring Gentoft Sø. Et af mange projekter er, at hun hvert år laver en fuglekalender, som sælges i den lokale boghandler og Naturværkstedet i Gentoft.

“Med kalenderen vil jeg vise helt almindelige mennesker, hvor smukke alle vores fugle er – også de helt almindelige”, fortæller hun. “Fordi jeg så ofte er nede ved søen med unger og kamera, kender jeg mange i lokalområdet. Flere er søde til at ringe eller sende en sms, hvis de får øje på en spændende fugl. På den måde er kalenderen blevet et både lokalt og socialt projekt. Det var ikke dér, det startede, men det er virkelig hyggeligt.”

Hvornår begyndte du at kikke på

fugle? I min barndoms sommerhus i Sverige havde vi en plakat med fugle, som vi tjekkede, når vi havde set en fugl, vi ikke kendte.

Som voksen blev jeg glad for at fotografere al natur. En dag havde jeg fotograferet nogle helt særlige fugle ved Gentoft Sø, og da jeg kom hjem og fandt ud af, at det var silkehaler, tænkte jeg: WOW! Tænk at vi har så flotte fugle i Danmark, og så endda i vores lokalområde!

Samme jul fik jeg en fuglebog med alle Danmarks fugle af min far og besluttede at finde dem alle én efter én. Det arbejder jeg sådan set stadig på her 15-20 år efter.

Har du en fuglementor? Min første store inspiration er Stinne Aastrup, en virkelig sej twitcher, som jeg mødte på et kvindeseminar arrangeret af DOF. Det var Stinne, der viste mig, at der var andre end mig, der brændte for at twitch. Hun satte mig også i kontakt

med Klaus Malling Olsen, som i løbet af fire dage i Skagen introducerede mig til nogle af de bedste fuglelokaliteter i landet.

Min første egentlige fuglementor var dog ornitologisk konservator Peter Sunesen. Peter og jeg bor i samme lokalområde, og han er med tiden blevet en af mine nære venner. Peter har arbejdet med at udstoppe fugle, siden før jeg blev født. Han ved utrolig meget om fuglenes udseende, adfærd, fjerdragt, kuldstørrelse og alt muligt andet og lærer mig stadig meget om fuglenes adfærd. “Hov, hørte du det – en solsorts dødsstrid”, kan han sige. Og lige bagefter ser vi en spurvehøg med en solsort i klørne. En del af vores fællesskab er, at vi kan lide alle fugle og nyder deres adfærd. Ikke kun i lokalområdet men også i resten af verden. Vi har f.eks. været i Gibraltar og i Sydspanien og set på fugle sammen i et helt andet landskab og med andre arter end de danske.

Bedste fugleoplevelse? Da min Far fyldte 70, var hele familien fire uger i New Zealand. På selve dagen var vi afsted på en guidet tur til en lillebitte ø i en lille båd og så forskellige albatrosser, morepork uglen, saddleback og andre sjældne arter. Til sidst manglede vi bare at se en brun kiwi. Og så – sent om aftenen efter Georg på seks år for længst skulle have været i seng – gik vi op til den lokale fodboldbane på Stewart Island, som guiden havde anbefalet os. Georg VILLE med og se en Kiwi. Da vi havde ventet en time og næsten opgivet, stod den der pludselig. Stor som en grågås og bare en meter fra os. Så tæt på, at Georg stadig insisterer på at den (næsten) bed ham i foden. Alt, hvad vi havde håbet på, var gået i opfyldelse, og det var en fed afslutning på en helt særlig dag.

Værste fugleskuffelse? Dem har jeg haft flere af. Sådan er det, når man twitcher. Hærfugl er en af de mere ir-

riterende. Da jeg havde kørt efter den til Nyborg, til Amager og to gange til Nordvestsjælland, var jeg ved at være godt træt af den. Heldigvis er der stor opbakning fra mine fuglevenner til at køre omveje, når de ved, at man mangler en bestemt fugl. Så her for fire dage siden lykkedes det faktisk. Jeg var oppe i Frederikshavn for at se tophejre med min datter Ava på seks måneder og en twitcherkammerat, da vi fik melding om, at der var set hærfugl i en have syd for Ålborg. Så var det bare afsted. Ti minutter efter ankomsten har jeg den i kikkerten og får også taget nogle gode billeder. Det var SÅ fedt endelig at få den i DK, selvom jeg har set den flere gange i andre lande.

Dit bedste fugletip? Det er: Bare kom afsted! Vælg en måde at se fugle på, som gør dig glad og som passer til dig og dit liv. Uanset om det så er at se på fugle i haven eller lokalområdet, at rejse jorden rundt efter verdensarter eller at twitcher arter, som andre har fundet i DK.

Mange forestiller sig, at en travl hverdag er nærmest umulig at kombinere med at være twitcher, men sådan behøver det slet ikke at være. Heller ikke selvom man, som jeg, har fuldtidsjob og er alene med to unger. Selvfølgelig bliver det ikke helt så hurtigt og vildt, som det kunne være, hvis man kun havde sig selv at tage hensyn til. Men hvis man bare sætter tid af til det og er god til at planlægge, kan det sagtens lade sig gøre at komme afsted efter en masse arter og få nogle gode ture ud af det samtidig.

Bedste grej? Da jeg ofte er afsted alene, med en baby på armen og ikke ligefrem er kæmpestor og stærk, skal mit grej helst ikke være for tungt. Med en Swarovski EL 8 x 32, et 65 mm teleskop fra Swarovski, et Sirius T-1205x letvægtsstel, og mit Canon EOSR-kamera med 300 mm objektiv, er jeg godt dækket ind.

► **Hvad kan du godt lide ved at opholde dig i naturen?** Naturen, fuglene og særligt twitcherierne giver mig masser af energi og overskud og er et frikvarter fra hverdagens pligter. Og når jeg kan kombinere fugleturene med at se nye steder sammen med de mennesker, som jeg holder allermest af, og samtidig møde andre fugleinteressede, så bliver hobbyen til meget mere end bare fugle.

Hvad kan du godt lide ved fuglen som væsen? Jeg synes, at det er utroligt spændende, at fuglen er programmeret på en måde, som langt overgår den mest avancerede menneskeskabte teknologi. At unge danske gøge fx af egen drift kan finde vej til samme sted i Afrika helt uden forældres eller plejeforældres hjælp. Det er fascinerende.

Hvem deler du din fugleinteresse med? Først og fremmest med mine børn, og det er altid på deres præmisser, når jeg tager afsted efter fugle. Hvis lille Ava trænger til opmærksomhed, eller Georg skal have en spisepause, er det sådan, det er. Jeg lægger også altid ekstra tid ind, så vi kan gå på bunkermuseum, når vi er i Nordjylland eller tage på udforskning

på Christiansø, hvis fuglene bringer os der. Hver gang vi får en ny art, fejrer vi det med en stor fed is og en omgang minigolf. Indimellem oplever vi at køre rigtig langt efter en fugl, der er væk, inden vi ankommer. Så kan man selvfølgelig godt blive i lidt dårligt humør. Men jeg bilder mig ind, at selv det er en sund læring for ungerne. At man ikke kan vinde hver gang, og at man skal gøre det, man har lyst til her i livet. Også selvom andre kan synes, at det er nørdet eller tosset.

Yndlingsfugl? Sådan én har jeg ikke. Jeg kan godt lide alle fugle. Helt almindelige, sjældne, hybrider, hunænder, måger, gæs ... For mig er almindelige fugle ligeså meget værd, som de sjældne, og jeg nyder hver eneste fugls fine detaljer og adfærd.

Hvilken fugle drømmer du om at se? Uglepapegøjen. Det er en meget sød og truet art, som jeg virkelig gerne ville se. Af danmarkssarter kan jeg nævne ørkenstenpikker, som Ava og jeg kører til Hanstholm efter i morgen. Andre fine fugle, som jeg gerne vil have på min danske liste, er ismåge, sortbrynet albatros og gulddrossel.

BLÅ BOG

Heidi Haupt Quist har været medlem af DOF siden 2006, har 338 arter på sin Danmarksliste og udgiver hvert år kalenderen 'Fuglene ved Gentoft Sø'. Hun arbejder som efterforsker i politiet, er 42 år og mor til Georg på 11 år og Ava på 6 måneder.

Hvad er du god til? Jeg er god til at se muligheder fremfor begrænsninger og til at gøre tingene på min egen måde. Og så er jeg god til at planlægge. Derfor kan jeg selv med børn og en travl hverdag stadig være til stede ugentligt ved Gentoft Sø, lave min indtastninger i dof-basen, få nogle gode billeder til min kalender og komme rundt i landet og se en masse spændende fuglearter og få gode oplevelser samtidig.

Hvad er du dårlig til? Jeg er ikke så nørdet, når det kommer til fjerdragt og detaljer. Sådan noget med at bruge flere dage på at lede efter en sjælden art selv, er der heller ikke tid og overskud til i mit liv. Så her skyder jeg gerne en genvej og trækker på mine twitcher-venner Anders Espenhein Sørensen, Peter Sunesen og Hjalte Benjamin Johansens viden. De er gode til at give mig et praj om sjældenheder eller køre med på børnenes præmisser, hvis der er en art, jeg mangler på listen. ●

Rejs med til landet med den vilde natur

Vil du med til et spændende land, hvor du kommer tæt på Europas højeste bjerge og et rigt fugleliv, så rejs med os til Georgien, der ligger øst for Sortehavet. Landet har dybe rødder i den kristne religion og måske verdens ældste vintradition.

Oplev Georgien i foråret

Forårsrejsen går til det centrale Georgien, hvor det er bjergene og sletterne, der lokker. Naturen og fuglene er i fokus på denne rejse. Du vil også opleve hovedstaden Tbilisi.

Rejsen er fra den 20. til 27. maj og koster kr. 13.885, -

Europas største fugletræk

Om efteråret trækker millioner af fugle sydpå, og vi er de rigtige steder for at opleve dem. Turen byder også på to dage inde i bjergene, hvor du vil opleve Georgiens vilde natur.

Rejsen er fra den 22. til 29. september og koster Kr. 14.885, -

SIDEN SIDST DANMARK

JAN SKRIVER (JS) OG ANTON GUNDERSEN LIHN

Lysere tider i sigte:

Fremgang for de danske kongeørne

Fire ynglepar, der fik fire levedygtige unger på vingerne, og fire andre besatte territorier med mulig udsigt til ekstra frugtbarhed de kommende ynglesæsoner giver optimisme på vegne af den danske bestand af kongeørn.

“Der er grøde i bestanden, og der tegner sig realistiske muligheder for en større bestand. De seneste fem år har bestanden ikke udviklet sig, hvilket har overrasket os, fordi der er flere egnede områder til ørnene, og fordi der er fostret ganske mange unger i løbet af årene”, siger Hans Christophersen fra DOF's Projekt Ørn, der kontinuerligt samler data om kongeørnen.

I Danmark skønnes der at være plads, føde og territorier til måske en snes kongeørnepar med den nordøstlige del af Himmerland og Sydøstvendssyssel som kerneområder.

I alt er 61 unge kongeørne kommet på vingerne fra de danske reder siden artens første yngleforsøg i 1998 og succes med unger året efter. /JS.

Foto: Jan Skriver

Kurt fik forladte spætteunger på vingerne

Formentlig for første gang i Danmark er det lykkedes at opfostre et kuld forladte vendehalse. Kullet med unge vendehalse blev forældreløse og lå i deres redekasse overladt til den sikre død, da ornitolog Kurt Knudsen besluttede at påtage sig rollen som forælder og fodermester.

“Jeg kunne ikke helt leve op til forælderrollen ved at fodre hvert 10. minut men valgte dog at begynde dagens første fodring klokken 4.00 om morgenen, da jeg vidste at vendehalse er tidligt på færde i daggryet. 11 gange hvert døgn fik vendehals-ungerne serveret melorme, maddiker og myrepupper. De var med det samme klar til at tage imod foderet, og jeg kunne føle på deres brystben, at de straks tog på i vægt”, fortæller Kurt Knudsen.

Den sidste uges tid i fuglenes pleje smed han foderet på jorden for at fravænne vendehalsene menneskelig kontakt. Vilde fugle skal ikke være op-søgende, de skal være vilde.

Seks af ni unger overlevede og har med lidt held taget turen til troperne for at æde af Afrikas vrimmel af myrer. /JS

Foto: Kurt Knudsen

Naturstyrelsen overtræder naturplaner, der skal beskytte ørnereder

Det var forkert af Naturstyrelsen at ophæve det adgangsforsbud, som i 10 år har sikret et fiskeørnepar i Vandmosen i den statsejede Gribskov fred og ro til at yngle.

Adgangsforsbuddet blev ophævet af Naturstyrelsen i foråret 2021, hvorefter fiskeørneparret adskillige gange i løbet af deres seneste ynglesæsoner har været ved at blive skræmt væk fra området.

Det fik de fire lokale ornitologer, biolog Erling Krabbe, Luise Ekberg redekoordinator for fiskeørn i Projekt Ørn i DOF, Jens Lykkebo redekoordinator for Projekt Ørn, og biolog Søren Mark Jensen fra Danmarks Naturfredningsforening Hillerød til at klage til Miljøstyrelsen, og DOF bakkede henvendelsen op.

Og Miljøstyrelsen gav ornitologerne ret. I svaret til klagen påpeger Miljøstyrelsen, at Naturstyrelsen næste år bør genindføre det adgangsforsbud, som vil sikre fiskeørneparret den nødvendige fred til at ruge og opfostre unger. Det er dog uvist om Naturstyrelsen vil følge opfordringen. "Det er klart, at vi inden kommende ynglesæson vil vurdere sagen, herunder om der er behov for et adgangsforsbud", skriver Jesper Tranberg, der er kontorchef for Arealer og friluftsliv i Naturstyrelsen. /JS

Foto: Arne Lilhauge

Foto: Bøje Rauff

Ibisser er fløjet til Sønderjylland i stedet for Sydeuropa

I de grå og regnfulde dage i november kunne man flere steder i Jylland opleve eremitibisser, der er en af verdens mest sjældne fuglearter. De besøgende fugle stammer fra Østrig, hvor et EU-støttet opdrætsprojekt i Alperne forsøger at redde arten fra at uddø.

De unge fugle er alle ringmærkede, og 13 af dem bærer GPS-sendere, så man kan spore dem.

"I projektet i Østrig har man præget unge eremitibisser til at flyve sydpå fra bjergområdet, hvor de er opfostret, til vådområder i Toscana, der egner sig til vinterkvarter for arten. Man har simpelthen ledt de uerfarne eremitibisser på træk ved at benytte sig af lette fly med påmalede ibisser, og på den måde har man lokket ungfuglene med sydpå. Noget er så gået galt i år, hvor 32 unge ibisser af egen drift er fløjet mod nord og har givet os en af de mest spøjse fugleoplevelser længe", siger ornitologen Henrik Haaning Nielsen fra Netfugl.dk.

For cirka 500 år siden var eremitibisen ynglefugl i flere bjergrige lande i Centraleuropa, men den blev efterstræbt og udryddet. /JS

ØRNENS DAG 2024

STORE VINGEFANG I KIKKERTEN

Ørnens Dag, søndag den 25. februar, er nok det nærmeste man kommer på Ørnegaranti, og på 20 steder fordelt over hele landet står dygtige ornitologer og ørneeksperter klar til at pege og dele ud af deres fugleviden.

Foto: Mikkel Østergaard Harder

Søndag den 25. februar inviterer DOF traditionen tro til Ørnens Dag. Foreningens mange dygtige frivillige ornitologer og ørneeksperter er med som værter, og de ca. 20 lokationer er på forhånd nøje udvalgt efter, hvor der er bedst chance for at spotte havørn, kongeørn eller både-og.

Et af de helt store ørnesteder er Lille Vildmose, der trods navnet med hele 76 km² er Danmarks største fredede naturområde.

Kongeørn, havørn og elg

"Vi begynder dagen på Lille Vildmosecentret, hvor vi har oprettet en kommandocentral med direkte kontakt til mosens fem bemandede udsigtstårne.

Herfra får vi løbende melding om, hvilke spændende fugle man kan se hvor, og så bliver folk dirigeret af sted efter, hvad de gerne vil opleve," fortæller naturvejleder Torkild Lund, der som frivillig DOF'er står som tovholder på Ørnens Dag i det nordjyske.

Selvom Lille Vildmose strækker sig over et meget stort område, er det nemt at komme rundt, fordi man kan køre i bil ud til det meste, og mange når i løbet af dagen rundt til alle fem tårne.

"Selvfølgelig er vi mest kendte for vores kongeørne, fordi vi er et af de få steder i Danmark, der har denne fugl og oven i købet med to ynglepar. Men vi har også to par ynglende havørne og en del unge ørne," fortæller Torkild Lund.

Områdets største tårn er Rovfugle- ▶

Havørn. Foto: Jacob Michelsen

Foto: Mikkel Østergaard Harder

- ▶ tårnet, og for at komme derud er der en gåtur på 20 minutter. I dagens anledning er der lagt kød ud på en platform ude i selve mosen, og fra udsigtstårnet er der rig mulighed for at opleve den sjældne og majestætiske kongeørn, der kommer for at fouragere. I tårnet er der opstillet teleskoper, som man kan kigge i og komme helt tæt på, men fuglene er så store, at man sagtens vil kunne se nogle flotte detaljer også med en helt almindelig håndkikkert. Hvis man er heldig, kan man også se kronhjort og store elge i det store naturområde. Især de store tyre er meget lidt sky og kan finde på at stå midt ude på vejen. Dertil kommer masser af ræve, stor tornskade, fjeldvåge og andre spændende vintergæster.

Bålhygge for børn og voksne

Også i Nordsjælland er Ørnens Dag en fast tilbagevendende begivenhed, og de seneste år er basen rykket fra Esrum Møllegård til Pøleåens udløb ved Arresø syd for Annisse, hvor forholdene er endnu bedre.

“Området byder på en enestående udsigt over Arresø, og vi har været heldige at se rastende og overflyvende havørne hvert år. Det er altid en kæmpe oplevelse, og derudover er der som regel også musvåge, rød glente, duehøg, ravn, skovhornugle, fiskehejre, stor- og lille skallesluger samt forskellige småfugle i kikkerten i løbet af dagen,” fortæller tovholder Carsten Michael Jørgensen.

“Ved søbredden har vi opsat pavilloner med forskelligt informationsmateriale. Formiddagen begynder med, at en af vores lokale ørneeksperter byder velkommen og giver en status på det forgangne års ynglesæson for vores lokale havørne og fiskeørne. Derefter er der bål, hvor man kan stege sine

Havørne på jagt. Foto: Dorte og Flemming Sørensen

medbragte pølser og snobrød, og ved teleskoperne er der masser af kyndige fuglefolk, der står klar til at pege, fortælle og dele ud af deres viden.

Som noget nyt har lokalafdelingens Fugleambassadører nogle særlige Ørneklub-aktiviteter for ungerne, og det er med til at gøre Ørnens Dag til en rigtig god familieaktivitet.

“I år er planen, at vi kl. 11.30 – 12.30 tager af sted på en lille tur langs åen og ind i skoven for at lede efter skovhornugle, og hvad vi ellers kan finde i vinterlandskabet af spændende fugle,” lover naturvejleder og fugleambassa-

dør Mikkel Østergaard. “Undervejs er der fuglehistorier i børnehøjde og et par små lege, og til sidst tænder vi op i tran-giaen og serverer en kop varm kakao.”

En fugleinvitation for alle

Februar er et af de tidspunkter, hvor ørnene er mest aktive i luften, og så er de nemme at få øje på, fordi der endnu ikke er blade på træerne. Derfor er Ørnens dag nok det nærmeste, man kan komme på ørnegaranti i Danmark. Når der ikke lige er ørn på himlen, vil der være lejlighed til at stille skarpt på vinterens øvrige fugleliv, der kan byde på alt

Foto: Mikkel Østergaard Harder

fra pibeand, hvinand, troldand, gråand og gravand til knopsvane, bramgås, canadagås, blisgås, forskellige arter af skallesluger og lappedykker, skarv, sølvmåge, svartbag, hættemåge og stormmåge til ravn og rovfugle som vandrefalk, tårnfalk, musvåge og spurvehøg.

Det er ikke nødvendigt at tilmelde sig Ørnens Dag, og arrangementet er åbent for alle – også ikke-medlemmer, børn, nye fuglekiggere og alle andre, der har lyst til en frisk dag og en god naturoplevelse i det danske vinterlandskab. Husk varmt tøj, gerne også en kikkert, hvis du har det. Og ellers sørger vi for, at du kan låne. På dof.dk/ørnensdag kan du se en oversigt over de forskellige lokationer, der er fordelt over hele landet. **Vi glæder os til at se dig!** ●

Kongeørn. Foto: Dorte og Flemming Sørensen

Fuglerejser hvor alle kan være med

Filippinerne

9-29/1 2025

Rundtur på de tre hovedøer:
Luzon, Mindanao og Palawan.

Et overfløddighedshorn af spændende fugle
Vi regner med over 100 endemiske arter

Vi besøger bl.a. lokaliteter for den stærkt truede Philippine Eagle (Abeørn) og overvintrende Chinese Crested Tern, som man frygtede var uddød men blev genfundet i år 2000

Turledere: Mads og Tina Elley samt lokal guide

Philippine Eagle - Abeørn

Kina

15/2 - 1/3 2025

To ugers rundrejse i det SØ-lige Kina

Poyang Lake: Tusindvis af Siberian, White-naped og Hooded Crane, Baer's Pochard og meget mere

Emei Feng: Cabot's Tragopan, flere fasaner mv.

Crested Ibis, Oriental Stork, Scaly-sided Merganser samt en række arter Laughingthrush, værlinger mm

Chance for Spoon-billed Sandpiper

Turledere: Mads og Tina Elley samt lokal guide

Siberian Crane - Snetrane

Sri Lanka

23/3 - 5/4 2025

Den klassiske rundtur med alle 34 endemiske arter, bl.a. Serendib Scops Owl (først beskrevet i 2004)

Vintergæster som Indian Pitta, Kashmir Flycatcher, Pied Thrush, Indian Blue Robin og mange andre

Pheasant-tailed Jacana i yngledragt

Leopard og vilde Elefanter i Yala National Park
Sejltur med gode chancer for Blåhval (tilvalg)

Turleder: Mads Elley samt lokal guide

Layard's Paraket

Den tidligere annoncerede tur til Taiwan er udskudt til april 2025

Et udvalg af vore rejser i 2024:

- **Trinidad og Tobago 12 - 22 marts:** Rød Ibis, Oilbird, kolibrier, havskildpadder
- **Rumænien 23 april - 2 maj:** Bo på husbåd i Donau-deltaet, bjørne i Karpaterne
- **Ungarn 3 - 10 maj:** UNESCO verdensarv i Hortobagy Nationalpark, Ellekrage, Slagfalk
- **Aserbajdsjan 6 - 13 maj:** Nationalparker, Kaukasus-bjergene, rigt fugleliv
- **Landsort i Stockholms skærgård 23 - 25 maj:** Smuk natur, oplev ringmærkning
- **Øland. Fugletur på cykel 5 - 11 juni:** Fuglesang, masser af blomster, Ottenby

Programmer mv: www.fagelguidning.se

Ring gerne til Mads Elley: +45 30251715

Fågelguidning
Resor • Kurser • Guidningar

Det personlige rejsebureau!

AF THOMAS VIKSTRØM

KLIMAÆNDRINGERNE
**FORANDRER
VORES FUGLELIV**

En stigende temperatur og et mere ekstremt klima har allerede nu betydet målbare ændringer i det danske fugleliv. Mens der bliver længere mellem de lyse nætter med nattergalesang, så er der fx flere sølvhejrer, røde glenter, grågæs og traner.

Det er for længst blevet videnskabeligt påvist, at klimaændringer påvirker fuglelivet. De væsentligste påvirkninger er forskydninger i yngleudbredelsen og vinterudbredelsen, at der samlet set bliver flere eller færre af bestemte arter, at de danske trækfugle ankommer tidligere eller forlader os senere og at de ynglende fugle bygger rede, lægger æg og får unger tidligere.

Mindre nattergalesang i de lyse nætter

Inden for grænserne af et lille land som Danmark kan det være svært at påvise, at almindelige arter forskyder deres yngleudbredelse i sommerhalvåret. I Finland har det derimod vist sig, at alle de ynglende landfugles udbredelse fra omkring 1980 til omkring 2010 har forskudt sig gennemsnitligt 16 km mod nordøst pr. årti. Det gælder vel at mærke både udpræget nordligt ynglende arter som kvækerfinke og en vidt udbredt art som solsort.

I Danmark kan vi bedst erkende klimaændringernes påvirkning af fuglenes yngleudbredelse hos arter, som herhjemme yngler på randen af deres globale udbredelse. Det gælder fx en række varmeelskende arter, hvis udbredelsesmæssige tyngdepunkt ligger i de kontinentale dele af Sydøsteuropa og Sydvestasien, heriblandt nattergal, pirol og karmindompap. Disse arter

Skestork. Foto: Charlotte West

gavnes ganske vist af de stigende temperaturer, men den øgede mængde nedbør i deres yngletid herhjemme får dem efter alt at dømme til at trække sig tilbage mod sydøst og dermed væk fra Danmark. Nattergalen er stadig så forholdsvis almindelig, at den er omfattet af DOF's Punkttællingsprogram, men netop punkttællingerne viser tydeligt, at bestanden er reduceret med over 50 % siden 1976. Samtidig viser DOF's atlasundersøgelser hvert 20. år, at nattergalen herhjemme især går tilbage i den nordvestlige del af Danmark.

Mere sølvhejre og rød glente

På samme tid er der en række mere sydvestlige arter, der nu breder sig i Danmark og vores nabolande. Gode eksempler herpå er sølvhejre og rød glente. Så sent som for 20 år siden var sølvhejren et sjældent syn herhjemme, men siden 2014 har den ynglet her i landet årligt, og den ses nu dagligt året rundt over hele landet, ofte i flokke på 10-20 fugle. Rød glente har tidligere været en almindelig ynglefugl herhjemme, men blev udryddet for ca. 100 år siden. Arten kom tilbage som ynglefugl i 1970'erne, og allerede i BirdLife Internationals klima-fugleatlas fra 2007 blev det forudsagt, at tyngdepunktet for artens globale udbredelse snart ville blive forskudt fra omkring Frankrig til omkring Danmark. Arten menes nemlig at foretrække en gennemsnitlig årstemperatur på 10-15°C., mens den undgår vinterminimumstemperaturer på -5°C. Rød glente undgår dog også sommermaksimumstemperaturer på 25-30°C., så temperaturen skal ikke stige meget mere, før arten rykker endnu længere nordpå. I 2008 var rød glente blevet tilstrækkelig almindelig til, at punkttællingerne nu kan følge udviklingen i dens bestand, og denne er siden da blevet syvdoblet. ▶

Sølvhejre. Foto: Poul Holm Pedersen

► **Havstigning truer terner og skestork**

En anden gruppe arter, hvis yngleforhold herhjemme vil blive stærkt påvirket af klimaændringerne, er de kystrugende fugle, heriblandt en lang række mågefugle og vadefugle. Hvis havstigningen medfører permanente oversvømmelser af kyststrækninger og strandenge, og mennesker ikke giver arterne plads til at yngle længere inde i land, vil disse arter helt miste deres muligheder for at yngle her i landet. Mere konkret forudsagde en videnskabelig analyse i fjor, at omkring eller mere end halvdelen af de kendte og potentielle yngleområder for dværgterne, havterne, splitterne, engryle, klyde og skestork vil forsvinde inden 2120.

Grågås og trane holder vinter i Danmark

Det er tydeligt, at også fuglenes valg af vinterkvarter påvirkes af klimaændringerne, især fordi disse i høj grad betyder varmere vintervejr. Og hvorfor påbegynde en farefuld færd langt sydpå, hvis man kan nøjes med mindre? Fra 1980 til 2020 faldt antallet af

overvintrende troldænder således med 27-48 % i Schweiz, Frankrig, Irland og Danmark, mens det til gengæld steg med 20 % i England, 190 % i Sverige og ikke mindre end 25.000 % (!) i Finland. Tilsvarende viser punkttællingerne, at antallet af overvintrende grågæs herhjemme i dag er mere end 250 gange så højt som midt i 1990'erne, hvor hovedparten af bestanden overvintrede i Coto Donana-deltaet i Sydspanien. Og hvor det for bare ti år siden var sjældent at se en trane i Danmark om vinteren, overvintrer arten nu over hele landet, om end i mindre antal.

Måske får vi rigtig mange gærdesmutter?

Det vil også blive spændende at se, hvordan varmere vintre vil påvirke en stærkt kuldefølsom art som gærdesmutteren. Selvom den er udpræget insektæder, er den samtidig standfugl, og i isvintre som senest i 2009-11 viste punkttællingerne, at bestanden blev reduceret med næsten 90 %. Allerede i 2020 var bestanden imidlertid igen oppe på niveauet fra før isvintrene,

Nattergal. Foto: Henrik Bringsøe

Hvis strandengen oversvømmes af havet, bliver det svært at erstatte den længere inde i landet. Foto: Torben Ebbensgaard/Cowi/'Havvandsstigninger betydning for kystnaturen'

Gærdesmutte. Foto: Erik Biering

hvilket vidner om artens imponerende reproduktionsevne. Spørgsmålet er så, hvordan gærdesmuttebestanden vil udvikle sig, hvis det nu er helt slut med isvintre.

Vipstjerter og svaler kommer tidligere

Et godt eksempel på udviklingen i fuglenes trækmønster er påvist i et stu-

dium fra 2012 fra reservatet Tipperne i Vestjylland, hvor fuglenes ankomsttidspunkter er blevet registreret systematisk i over 60 år. Her viser det sig, at næsten alle trækfuglearterne, både kort- og langdistancetrækkere, nu ankommer tidligere, end de gjorde før. Blandt kortdistancetrækkerne var det statistisk meget sikkert, at følgende arter nu ankommer 11-25 dage tidligere: Rørhøg, klyde, strandhjejle, sortklire, lille kobbersnepe, hvid vipstjert, gransanger og munk. Blandt langdistancetrækkerne ankommer mudderklire, hvidklire, brushane, splitterne og landsvale nu 7-17 dage tidligere, end de gjorde før.

Stærens yngletid er fremrykket med to uger

At fugle også påbegynder deres yngleaktiviteter tidligere, er fx blevet påvist af landmand og ornitolog Peder V. Thellesen, der gennem mange år har udført detaljerede studier af stærebstanden på sin gård i Hjortkær i Vestjylland. Her har det vist sig, at datoen for lægningen af årets første

“

Det er tydeligt, at også fuglenes valg af vinterkvarter påvirkes af klimaændringerne.

”

stæreæg i perioden 1976-2015 er blevet fremrykket med godt to uger. Der blev fundet en tilsvarende tendens for starten på årets andet stærekuld, men denne tendens var dog ikke statistisk sikker.

Hvilken betydning, de fremrykkede yngletidspunkter har for fuglene, er endnu ikke tilstrækkelig godt belyst. Der er fremsat formodninger om både positive og negative påvirkninger, fx kan nogle fuglearter måske nå et kuld mere i løbet af ynglesæsonen, mens andre måske kan komme til at gennemføre deres ynglesæson på et tidspunkt, hvor der ikke er føde nok til familien. ●

DET SIGER FORSKERNE

Allerede i 2011 blev det i et internationalt studie slået fast, at klimapåvirkningerne i høj grad har betydning for fuglenes udbredelse. Konklusionen byggede på resultater af punkttællingerne i Danmark samt resten af Europa og Nordamerika. De væsentligste påvirkninger kan inddeles som følger:

- Forskydninger i yngleudbredelsen – fuglene flytter om sommeren.
- Forskydninger i vinterudbredelsen – fuglene flytter om vinteren.
- Ændringer af hyppigheden – fuglene bliver flere eller færre.
- Ændrede trækmønstre – trækfuglene ankommer tidligere og/eller forlader os senere.
- Ændrede yngletidspunkter – fuglene bygger rede, lægger æg osv. tidligere.

Stær. Foto: Erik Biering

LOVEN, DER SKAL GIVE OS NATUREN TILBAGE

AF ANTON GUNDERSEN LIHN

Biodiversitet. Du kender nok ordet, men du får måske allerede lidt tunge øjenlåg af at læse det. Så kommer her en advarsel: De næste sider skal handle rigtig meget om biodiversitet. Er du ved at bladre videre? Vent lidt, det bliver værre endnu. Det skal ikke bare handle om biodiversitet, men om den kommende *lov om biodiversitet*. Ja, det lyder muligvis lidt kedeligt. Men hæng på, det er ekstremt vigtigt.

I store træk er der to grunde til, at der skal bruges spaltepads på biodiversitetsloven.

For det første befinder vi os i det, man kan kalde den sjette masseuddøen - en periode i Jordens historie, hvor plane-

ten oplever, at et ekstremt stort antal arter uddør på meget kort tid. Det er det, der også kaldes biodiversitetskrisen. Her har vi mennesker et særligt ansvar for at vende krisen og standse tabet af arter. For det er selvfølgelig os, der bærer skylden, på samme måde som vi har ansvaret for klimakrisen.

Den anden grund til at biodiversitetsloven er vigtig, er mere nær, ja næsten lidt egoistisk. Den kommende lov har nemlig potentiale til at forandre dansk natur og give os muligheder, vi ikke har haft i meget lang tid. Med den rigtige lov kan fremtiden byde på nye storslåede fugle- og naturoplevelser, eller i hvert fald som minimum forhindre, at vi mister de oplevelser, den natur og de fugle, vi har i dag.

Biodiversitet for Dummies

Men inden vi når så langt; hvad er det nu lige biodiversitet er? Og har det egentlig noget med fugle at gøre? Du kender nok allerede svaret, men så er de næste linjer skrevet til alle de andre.

Biodiversitet er et ord, der dækker mangfoldigheden af fugle, andre dyr, planter, svampe og mikroorganismer, der findes i økosystemerne og arternes genetiske mangfoldighed.

Som udgangspunkt er biodiversiteten i den uspolerede vilde natur høj med så mange forskellige arter, som der naturligt er plads til. Det er helt omvendt i det intensive landbrug, hvor mennesker forsøger at have så få arter som muligt, måske endda kun en enkelt art, nemlig afgrøden.

Bestandene af mange arter er i frit fald, og det er nu, hvis vi skal nå at vende – eller bare bremse – den nedadgående spiral. Derfor er der brug for en biodiversitetslov. Hellere i går end i morgen.

Mellem den uspolerede natur og det intensive landbrug ligger mange forskellige typer af områder med forskellige niveauer af biodiversitet. Det kan være haver, parker, grøfter, søer, strande, heder, urørte skove, kyster eller åbent hav. Og generelt er der mest biodiversitet, når naturen passer sig selv, mens de områder, der udnyttes mest af mennesker, har langt mindre.

”For alle steder gælder det imidlertid, at mens vi venter, går det kun den forkerte vej. Og jo længere vi venter, jo sværere bliver det, og jo længere tid vil det tage at vende tabet af biodiversitet. Måske vil der ovenikøbet være noget, vi mister for altid, før vi når at vende udviklingen”, understreger formand for DOF Egon Østergaard.

Arter i frit fald

Problemet for biodiversiteten er, at der i de fleste områder på kloden er mange arter, hvis bestande går kraftigt tilbage eller endda er ved at uddø. Og stort set alle arter er afhængige af nogle andre arter. Derfor betyder en arts forsvinden fra et område ofte, at der er andre arter, der også får det svært, eller som helt forsvinder.

Det er blandt andet her fuglene kommer ind i billedet. Netop fuglene bliver ofte brugt som pejlemærke for naturens tilstand, for når fuglene forsvinder, er det fordi, der ikke er føde eller muligheder for at yngle.

Hvis føden i form af insekter, krebsdyr, frugter eller plantefrø forsvinder, så forsvinder fuglene også. Hvis musene

mister føde og levesteder, er der ikke føde til rovfugle og ugler. Når træerne ikke får lov at blive gamle og møre, forsvinder redemulighederne for de hulrugende fugle.

Det er biodiversitetskrisen.

Naturen har brug for en lov

En alvorligt truet biodiversitet både i Danmark og internationalt fik i 2021 den daværende regering til at oprette Biodiversitetsrådet, der skal rådgive regeringen og Folketinget om indsatser, der kan vende tabet af biodiversitet til fremgang.

I november udgav de ni eksperter i Biodiversitetsrådet deres anden rapport. Og der var et klart budskab: Danmark har brug for en biodiversi- ▶

- ▶ tetslov for at vende tabet af arter og natur. Det er et budskab, der fuldt ud deles af DOF.

”Tabet af biodiversitet bliver ikke vendt til fremgang bare ved tankens kraft, desværre. Derfor må sjakbajsen på Christiansborg se at få hanket op i sine politiske håndværkere og få flikket en lov sammen, så der kan komme en retning og noget pres på at skabe de nødvendige løsninger”, siger Egon Østergaard.

Men hvorfor efterspørger Biodiversitetsrådet og DOF en lov? Jo, det handler i bund og grund om at være sikre på, at der bliver gjort noget, at der bliver gjort det rigtige, og at der bliver gjort nok.

Hvis man kan få skrevet nogle gode mål for biodiversiteten ind i en lov, så bliver regeringen og fremtidige regeringer forpligtede til at nå de mål. Det er ligesom målet om at reducere Danmarks CO²-udledninger med 70 % inden 2030. Det er et bindende mål, der lægger pres på for at vedtage tiltag, der faktisk hjælper med at nå målet. Det samme er der brug for i biodiversitetskrisen.

Plads, kvalitet og tid

Biodiversitetsrådets rapport er selvfølgelig ganske omfangsrig, men i store træk kan det koges ned til anbefalinger om en biodiversitetslov og tre ord: Plads, kvalitet og tid.

PLADS: Biodiversitetsrådet anbefaler, at Danmark sætter konkrete mål for beskyttelse af natur i Danmark, der er lige så ambitiøse som de internationale mål fra blandt andet EU om, at 30 % af både land- og havarealet skal være be-

skyttet natur, mens 10 % heraf skal være strengt beskyttet.

KVALITET: Den natur, vi beskytter, skal også være god. Det skal være store sammenhængende områder, hvor økosystemerne er genoprettede. Der skal ikke være jagt eller fiskeri i de strengt beskyttede områder, og der skal laves særligt beskyttede områder til særligt sårbare arter.

TID: Målene i loven skal være langsigtede, så naturen har tid til at udvikle sig og blive genoprettet.

Med de anbefalinger i hånden har regeringen og resten af Folketingets partier et effektivt værktøj til at sikre, at vi også i Danmark tager hånd om biodiversitetskrisen.

Og nu kommer vi som lovet i indledningen tilbage til de to grunde til, at det er nødvendigt med en biodiversitetslov med konkrete mål.

Det kan blive så godt

Biodiversitetsrådets opmuntrende pointe er, at det med den rigtige lov i hånden rent faktisk kan lykkes at beskytte naturområder svarende til 30 % af det danske areal både på havet og på land, og så bliver det en nyskabelse for dansk natur.

Og ja. Danmark er bare en lille brik i det globale billede. En gang imellem lyder argumentet endda, at det vi gør her, ikke gør en forskel i det store perspektiv. Men der er faktisk områder, hvor selv et lille land som Danmark har en international betydning for den globale biodiversitet.

Som et land med knap 9000 kilometer kystlinje og masser af fjorde, holme og rev er Danmark nemlig et hotspot

for en række arter af hav- og kystfugle. For eksempel bruger sammenlagt millioner af knortegæs, pibeænder, ederfugle, sortænder, fløjsænder og lommer de lavvandede danske farvande som en vigtig rasteplads til at søge føde eller skifte fjerdragt i løbet af året.

Men når vi forringer levevilkårene, for eksempel når vi tillader forstyrrelser, så fuglene bliver fortrængt, eller vi forringer havmiljøet, så fuglenes fødegrundlag for eksempel i form af ålegræs forsvinder. Så forringer vi ikke kun biodiversiteten i Danmark men også internationalt. Men med en biodiversitetslov kan vi give naturen og de store mængder trækfugle den nødvendige plads og kvalitetsnatur, der skal til, for at tabet af fuglebestande stopper.

Som det ser ud nu, er der ifølge Biodiversitetsrådet stort set ikke noget beskyttet natur i Danmark. Kun 1,6 % af det danske landareal og 1,9 % af havarealet lever op til den beskyttelse, der skal til for at tælle med i målet om 30 % beskyttet natur. Det er faktisk kun de nyudnævnte naturnationalparker Fusingø og Gribskov, statslig urørt skov, områder ejet af private naturfonde som for eksempel Aage V. Jensen Naturfond og Fugleværnsfonden og nogle få andre steder, der lever op til den beskyttelse.

Så prøv at forestille dig, hvor godt det kan blive. Danmark kommer til at få næsten 20 gange mere natur, der er beskyttet på samme måde, som det bedst beskyttede vi har lige nu. Og en tredjedel af det skal endda have en beskyttelse, som lige nu slet ikke findes i Danmark. Det vil give naturen nogle helt andre vilkår og give mulighed for nye ynglefugle som for eksempel sort stork eller hærfugl. For ikke at tale om de mange almindelige og fåtallige fugle, der vil nyde godt af mere uspolet natur.

Der er dog fortsat et problem. Biodiversitetsloven er stadig bare ’fugle på taget’. Siden SVM-regeringen fandt sammen og skrev sit regeringsgrundlag i 2022, har det været ambitionen, at der skal laves en biodiversitetslov. Men indtil videre er det blevet ved hensigtserklæringen.

Ligesom Biodiversitetsrådet mener DOF, at det kun kan gå for langsomt med at få vedtaget en god stærk biodiversitetslov med bindende mål. ●

”Naturen venter på en lov og den bliver ventetiden værd.”

NATUR BUTIKKEN

Vesterbrogade 138 1620 København V naturbutikken.dk

Tjek
naturbutikken.dk
for vores øvrige
udvalg fra
Swarovski
Optik

NYHED

Verdens første SmartKikkert, der ved hjælp af den indbyggede computer gør det muligt at identificere fugle med næsten 100% nøjagtighed, uanset hvor på jorden du befinder dig.

SWAROVSKI AX VISIO 10x32

Denne avancerede kikkert kombinerer nyttige ekstrafunktioner og forskellige identifikationsmuligheder med fremragende optisk kvalitet.

SWAROVISION-teknologien sikrer en enestående farveintensitet og detaljerigdom samt en uforlignelig billedskarphed, så du kan opleve naturens farverigdom på en helt ny måde. AX Visio hjælper dig med at identificere fugle og andre dyr blot ved et tryk på en knap.

AX Visio markerer sig som den første SmartKikkert i verden, ikke ulig en moderne smartphone, og kombinerer en fremragende optisk oplevelse med avanceret teknologi. Ud over at være en højkvalitets optik der nærmest er identisk til den sublime EL 10x32, inkluderer AX Visio et kamera, der kan tage stillbilleder og optage video.

Pris kr. 34.700,-

Medlemspris kr. 32.965,-

SWAROVSKI
OPTIK

1

Foto: Albert Steen-Hansen

Denne fugl er en: _____

Ikke alle fugle flyver sydpå om vinteren. Vinteren er fx god til at studere de mange rovfugle, der søger føde ved kysten, i moser og langs vejene. Selv i haven kan der suse en spurvehøg forbi folderbrættet i jagten på småfugle. Begynd med at lære to-tre af de mest almindelige eller særlig spændende rovfugle, fx spurvehøg, musvåge og tårnfalk. Så vil du snart kunne bruge udelukkelsesmetoden.

Du kan også tage hele familien af sted til Ørnens Dag og opleve rovfuglene sammen med dygtige fuglekiggere til et af de mange events, der arrangeres rundt om i landet. Læs mere om Ørnens Dag på side 18.

Her kommer seks almindelige rovfugle, som du kan opleve i den danske natur lige nu. Prøv om du kan sætte navn på billederne af de forskellige fugle. Nogle af arterne er vist flere gange, fordi hannen og hunnen ser forskellige ud eller fordi der er forskel på de unge og de gamle fugles farver

Hvor mange af de seks rovfugle kan du finde i naturen i år? Kan du mon få fuld plade? Husk at skrive i en notesbog, hvor og hvornår du har set din rovfugl. Lav måske en lille tegning af fuglen du så.

Se fuglenavnene på side 33.

God jagt.

Find

2

Foto: John Larsen

Denne fugl er en: _____

3

Foto: Albert Steen-Hansen

Denne fugl er en: _____

4

Foto: Erik Biering

Denne fugl er en: _____

Lige nu er der mange flotte rovfugle, og de er nemme at få øje på op mod himlen. Her kommer seks almindelige arter du kan møde netop nu.

vinterens rovfugle

AF NATURVEJLEDER SIMON S. CHRISTIANSEN

Musvåge

En af de større rovfugle og den almindeligste rovfugleart i Danmark. Hvis du ser en ret stor rovfugl i det åbne land og langs vejen, er der god sandsynlighed for, at det er en musvåge. I godt vejr kredser den i cirkler på himlen med de store, brede vinger og en ret kort vifteformet hale. Musvåger varierer meget i farven. Nogle er meget mørkebrune mens andre har meget hvidt. De fleste musvåger er mørke på den øverste del af brystet og har lige herunder et tydeligt lyst bånd på maven formet som en halvcirkel. Musvågen kan bl.a. ses når den sidder på en pæl eller i et træ og spejder ud over landskabet.

*Find de to musvåger
– der er en mørk og en lys.*

5

Denne fugl er en: _____

Foto: John Larsen

Tårnfalk

Er også en af de mindre rovfugle, men har smallere vinger i forhold til spurvehøg. Modsat sidstnævnte jager den ved at muse med svirrende vingeslag i jagten på gnavere. Den skal derfor findes i åbne landskaber, og langs veje hvor der er god plads. Undersiden er meget lys med små pletter og smalle striber. For enden af den lange hale har den et bredt sort bånd. Vingens overside er mørk, mens den underste del er lysebrun. Under øjet har den et mørk lodret skæg. Hannerne er grå i hovedet og på halens overside.

Find en tårnfalk, der muser i luften.

Spurvehøg

Hvis du ser en rovfugl i haven, er det næsten altid en spurvehøg, men det er ofte ikke mange sekunder, du har for at se nærmere på den, når den suser forbi. De gamle hanner er grå på ryggen og har rødbrune, vandrette striber på brystet. Ungfuglene er mere brune med mange bånd på underside og hale. Det er en af de mindre rovfuglearter, men hunnerne er op mod en 1/3 større end hannerne!

*Se om du kan finde to spurvehøge:
En han og en hun.*

Rød Glente

Stor rovfugl med en særlig form. Den har lange vinger der vinkles, især når den glider i luften. Kroppen er rødlig, halen er kløftet og den har tydeligt hvidt felt i vingens hånd i kontrast til de sorte vingspidser. På oversiden har den et lyst felt i armen, der skinner op i sollys. Rød Glente bygger sin rede i skoven, men den søger føde i det åbne land. Den er desuden en rigtig ådsel æder, og derfor er det en god idé at lede efter den ved veje og marker, hvor der kan ligge døde dyr.

Hvilken af fuglene er den røde glente?

Foto: Jan Skriver

Denne fugl er en:

Find vinterens rovfugle

7

Denne fugl er en:

Blå Kærhøg

En halvstor rovfugl der, modsat de andre, for det meste findes svævende lavt i det åbne land, klitheder, rørskov og moser. Glider med let hævede vinger. Hannen er utrolig flot med sorte vingspidser og har ellers en blålig lysegrå farve – som et spøgelse i landskabet. Hunner og ungfugle er brune med brede bånd på vinge og hale. På overgumpen har de et helt hvidt felt lige over halen.

*Kan du finde de to blå kærhøg?
En han og en hun*

Foto: Torben Andersen

Denne fugl er en:

Havørn

Den største rovfugl vi har. Store brede rektangulære vinger med lange fingre, som den svæver højt på himlen med. De gamle fugle er mørkebrune, har en kort hvid hale, lyst hoved og højt gult næb. De yngre fugle har mørkere hoved, hale og næb, samt lyse bånd i undervingen og kan være lyse på bugen.

*Find de to havørne.
Der er en ung og en gammel.*

Foto: John Larsen

Denne fugl er en:

1. Havørn (voksen).
2. Blå kærhøg (han).
3. Spurvehøg (han).
4. Rød glente.
5. Havørn (ung).
6. Musvåge (mørk).
7. Tårnfalk.
8. Musvåge (lys).
9. Blå kærhøg (hun).
10. Spurvehøg (hun).

Foto: Bjarne Dynkel

Denne fugl er en:

Ravnen

AF THOMAS VIKSTRØM

Foto: John Larsen

ODINS RAVNE FLYVER IGEN

Ravnen har været næsten udryddet i Danmark, men nu er den stærkt på vej tilbage. I et nyt projekt sætter DOF i samarbejde med danske jægere spot på natur og artsforvaltning. En af fokusarterne er ravnen.

De ældste knoglefund af ravn i Danmark stammer fra bronzealderen, og siden da har ravnen altid været omgærdet med respekt, og det med god grund. Der verserer ganske vist mange myter om ravnen, men der er ingen tvivl om, at den er en af de mest intelligente fugle og i den henseende er på niveau med en chimpansé. Og så er den vores største spurvefugl - på størrelse med en musvåge.

Hugin, Munin og ravnebanneret

Ravnen spiller en central rolle i den nordiske mytologi, hvor Odin benytter sig af de to ravne Hugin (tanke) og Munin (erindring) som spejdere og rådgivere. I senere eventyr har hekse ofte en ravn på skulderen, og ifølge et sagn var Ravnebanneret med fuglen på en rød baggrund danernes flag, før Dannebrog kom til. Ravnen optræder også hyppigt i en moderne form for eventyr, nemlig amerikanske

Foto: Pschoenfelder/iStock

Foto: Nieudacza/iStock

ravnen almindeligt over hele landet. Herefter gik den voldsomt tilbage pga. forfølgelse med skydevåben, fælder og gift. På trods af en jagtfredning i 1922 var landsbestanden i 1950 stadig blot 16 par, alle i Sønderjylland og på Fyn. Et forbud i 1967 mod bekæmpelse af kragefugle og rovfugle med gift betød til gengæld, at arten omsider begyndte at gå frem igen. Siden har ravnen været i fremgang, og midt i 1970'erne blev landsbestanden estimeret til 170 par; midt i 1990'erne til 500-600 par og i 2018 til 1300 par. Fremgangen skyldes sandsynligvis dels, at den tyske og sydjyske bestand har spredt sig i Jylland og på Fyn, og dels at arten er indvandret fra Skåne til Bornholm og Sjælland. På Anholt og Læsø er arten endnu ikke fundet ynglende. Såvel yngle- som vinterbestandens tæthed er i dag størst i det sydlige Jylland, på den sydvestlige del af Fyn og på Bornholm.

Ravne med kurs mod storbyen

Nogle af de største ravneflokke ses bl.a. i Klelund Dyrehave i Sydjylland, hvor

“
Ifølge et sagn var
Ravnebanneret med
fuglen på en rød bag-
grund danernes flag, før
Dannebrog kom til.

”

- ▶ og europæiske tv-serier. Her høres ravnens vidtlydende "rurrk" eller "krruu" oftere end nogen anden fuglestemme. En af myterne om ravnen går ud på, at hvis man klatrer op til dens rede og rører ved æggene, forlader fuglene reden for altid. Denne myte er måske baggrunden for skældsordet *ravnemor*, dvs. en mor, der tager sig dårligt af sine børn.

Forfulgt med fælder og gift

Indtil midten af 1800-tallet ynglede

Foto: J.Mirocek/iStock

op til knap 300 fugle mæsker sig med kadaverne, der efterlades af den fastboende ulvebestand. I hovedstadsområdet udgøres de største forekomster af op til 85 ravne i Jægersborg Dyrehave, hvor ravnene tiltrækkes af kadavere af nedlagt hjortevildt, som først anvendes til naturvejledning og siden bliver liggende, især til gavn for netop ravnene og for rovfugle.

I 2023 byggede et ravnepar rede i Frederiksberg Have midt i København, men yngleforsøget mislykkedes i denne omgang. Og selv om ravnene altså i høj grad har genetableret sig, og bestanden stadig er i stærk vækst, er der dog stadig et stykke vej til noget, der ligner den følgende beskrivelse fra København i midten af 1800-tallet, hvor der "ikke nogetsteds i Danmark kunde opvises saadanne Flokke af Ravne, som man fra Efteraaret til Foraaret kunde see ... langs Farimagsveien, hvor de søgte deres Føde i de Dynger af Dagrenovation, der ophobedes der, medens de tilbragte Natten paa Skibene i Flaadens Leie".

Mager for livet

Ravnen forekommer mest i det åbne landskab, og dens valg af ynglested er meget alsidigt. I Danmark yngler den dog mest i høje, gamle træer, løv- såvel som nåletræer. Den store rede placeres i en grenkløft højt til vejrs i træernes kroner. Ravnen er monogam, dvs. at parret holder sammen på livstid, hvilket sagtens kan udgøre en snes år. Parret bygger flere reder, som parret veksler mellem fra år til år. I forbindelse med parringen udfører fuglene en akrobatisk flugt, hvor de bl.a. flyver 'på hovedet', altså med ryggen nedad.

Æglægningen foregår i marts-april, og hunnen udruger ungerne alene. De voksne ravne er udprægede standfugle, der forbliver i territoriet året rundt, mens ungfuglene strejfer noget omkring. De unge ravne overnatter som de øvrige kragefugle flokvis på udvalgte overnatningspladser. ●

FÆLLESSKAB GENNEM FUGLE:

JÆGERE OG FUGLEKIGGERE UDVIDER SAMARBEJDE

Naturen har brug for al den hjælp, den kan få. Derfor samler jægere og fuglekiggere nu kræfterne og udvider samarbejdet for at styrke arbejdet for mere og bedre natur og artsforvaltning.

For nogen kan det nok være svært at forestille sig at fuglekiggere og jægere har noget som helst, de kan enes om. Men tværtimod er en mangfoldig natur med et rigt fugle- og dyreliv blandt de ting, de to grupper kan blive enige om.

Og det er vigtigere end nogensinde, at organisationer med ambitioner for naturen samler kræfterne frem for at stå i hver sit ringhjørne og råbe.

Derfor udvider Danmarks Jægerforbund og DOF et eksisterende samarbejde med et nyt fælles projekt – 'Fællesskab gennem fugle'. Her er en ny spiller Danske Herregaardsjægere inviteret med som ny partner i samarbejdet.

Sammen vil de tre organisationer nedbryde de indbyrdes fordomme og øge samarbejdet i alle led fra toppen af organisationerne til de frivillige kræfter, der kan organiseres i grupper, hvor lokalt aktive DOF'ere kan møde lokale jægere og herregårdsjægere og sammen registrere ynglende ravne og duehøge m.fl. på de lokale herregårde.

Projektet har fokus på en række udvalgte fuglearter, og ravnene er en af dem.

Foto: Milan Krasula/Stock

VERDEN

▼ Foto: Foto: iStock/Devonyu

Annas Kolibri

Nye navne til 80 amerikanske fugle

The American Ornithological Society (AOS), meddelte i starten af november 2023, at op i mod 80 nordamerikanske fuglearter vil blive omdøbt. Den store ændring sker på baggrund af flere års debat om, hvorvidt fugle bør være opkaldt efter personer, et såkaldt 'eponym'. Oftest skyldes eponymerne at fuglene er opkaldt efter den person, som 'opdagede' og beskrev arten for videnskaben. Dog har arterne i de fleste tilfælde lang tid forinden været kendt af de oprindelige folk i områderne. For at gøre navnene nutidige, inkluderende og retvisende ændres de altså nu med håb om en bedre og mere meningsfuld brug fremadrettet. Navnene vil nu tage udgangspunkt i fuglens adfærd, udseende og/eller udbredelse. Det er ikke kun i Nordamerika, men i store dele af verden, at navneproblematikken har været oppe at vende. Derfor skal vi nok vænne os til flere nye fuglenavne i de kommende år. Af de nordamerikanske fuglenavne som ændres, indgår blandt andet Anna's Hummingbird, Cooper's Hawk og Bullock's Oriole.

Lammegrib genudsættes i Bulgarien

Siden 1980'erne har både lammegrib, gåsegrib og munkegrib været uddøde i Bulgarien. Arterne forsvandt grundet ulovlig forgiftning samt tab af egnede levesteder og fødetilgængelighed. Et nyt EU LIFE projekt vil nu genudsætte lammegrib i Bulgarien i et forsøg på at genoprette den tabte ynglebestand. Projektet kommer i forlængelse af tidligere vellykkede reetableringsprojekter for både gåsegrib og munkegrib, som nu er tilbage i landet. Tre måneder gamle unger, som stadigvæk ikke kan flyve, vil blive placeret i kunstigt byggede reder i naturen. Det sikrer at fuglene vil vende tilbage til samme område for selv at yngle, når de bliver kønsmodne. Foruden udsætning af nye gribbe fra fangenskab, vil der være fokus på naturforbedrende tiltag, der skal sikre optimale leveforhold for fuglene. Desuden skal projektet være med til at genoprette forbindelse mellem populationerne af lammegribbe i Vesteuropa, Asien og Afrika for på den måde at sikre genetisk opblanding for at undgå indavl. Projektet, som er finansieret af EU med €5,17 millioner, startede allerede i August 2023 og vil løbe frem til år 2030.

▼ Foto: Oliver Z. Nielsen

Lammegrib

▼ Foto: Erik Biering

Nyopdaget: **6 'super-trækruter'** for havfugle

Det er et kendt fænomen at forskellige arter af fugle følger de samme trækruter på deres rejse mellem yngleområder og vinterkvarter. Når mange individer og eller mange arter følger de samme trækkorridorer opstår der 'super-trækruter'. Disse ruter er yderst vigtige, når der snakkes international naturbeskyttelse. Ved at passe på naturen langs ruterne sikrer man fuglene de bedste vilkår på deres rejse, som uden en sådan beskyttelse kan få store problemer. Særligt manglende rasteområder samt fødemuligheder kan gøre livet hårdt for fuglene på trækket. Nu kan seks nye marine super-trækruter føjes til listen over de allerede kendte verdensomspændende ruter. I en ny undersøgelse foretaget af BirdLife International kortlægges der ved hjælp af sporingsudstyr trækruterne på over 1000 havfugle fordelt på 48 arter. Ved at analysere disse lykkedes det forskerne at udpege 6 særligt benyttede super-trækruter, som forhåbentlig vil gøre det nemmere at beskytte de ellers pressede havfugle fremadrettet.

Havterne

Sulekoloni

Tegn på immunitet mod fugleinfluenza

I de seneste år har vi været vidne til, hvordan gentagne udbrud af fugleinfluenza har taget livet af utallige fugle. Særlig hårdt er det gået ud over havfuglene, såsom tern, måger, suler og kjoer. Et hold af engelske forskere har nu gjort en opdagelse, der skaber håb for fremtiden for de ekstremt pressede fuglebestande. Det viser sig at nogle suler og top-skarver har udviklet immunitet mod fugleinfluenzaen med navn 'H5N1' efter at have været smittede. Fugle, der overlever at blive smittet, står altså bedre rustet mod fremtidig infektion. Virussen er dog kendt for at mutere, så i hvilken grad fuglene kan modstå fugleinfluenzaen i de kommende år, er ikke til at sige med sikkerhed endnu.

▼ Foto: Albert Steen-Hansen

Foto: Jan Skriver

De senere år har et stigende antal unge havørne fået for vane at opholde sig på småøer med fuglekolonier i fuglenes yngletid. Rovfuglene har på den måde skabt ny dynamik i naturen.

PÅ ÅLAND SKYDER MAN HAVØRNE

AF JAN SKRIVER

Landskapsregeringen på den finske øgruppe Ålandsøerne har givet tilladelse til at skyde et antal havørne, der jager i Finlands største koloni af ederfugle. DOF tager afstand fra nedskydningen og en voksende tendens til at bekæmpe visse arter.

På Ålandsøerne, der er en finsk selvstyrende øgruppe i Østersøen, har havørnens store fremgang de senere årtier resulteret i ringere ynglesucces blandt ederfugle.

10 kilometer syd for Åland ligger en gruppe af små ubeboede klippeøer og skær, Lågskjær, der huser Finlands største koloni af ederfugle. Hvert år klækkes her omkring 4.000 ederfugleællinger, men kun en lille del overlever, fordi 20-30 unge havørne dagligt jager i området og slår klørerne i ungerne, når de ligger på vandet. Det fik i 2023 Ålands landskapsregering til at give tilladelse til at bortskyde fem havørne i et forsøg på at hjælpe ederfuglenes unger til større overlevelse.

Tre af fire par ederfugle er forsvundet fra Ålandsøerne de seneste årtier, hvor havørnen har været i fremgang. "I 1970'erne var havørnen næsten forsvundet som ynglefugl på Ålandsøerne. I dag er der en ynglebestand på 130 par. Problemet er, at 20-30 unge havørne stimler sammen i og omkring ederfuglens allervigtigste yngleområde. Kolonien på Lågskjær risikerer helt at forsvinde, hvis vi ikke

gør noget. Vi har forsøgt at skræmme ørnene med droner og varselsskud, men intet har hjulpet. Derfor fik vi i 2023 lov til at skyde nogle af ørnene på øgruppen. Tre af de fem tilladelser blev ført ud i livet. Om vi også i 2024 vil skyde havørne er ikke besluttet endnu”, siger Robin Juslin, der er jagt- og vildtforvaltningschef på Ålandsøerne.

Danske havørne og den genskabte orden

I den danske natur kan havørnens genindvandring for knap tre årtier siden og dens voksende ynglesucces også aflæses i kystnaturens fuglekolonier. I flere ynglesæsoner er det påvist, at havørne reducerer antallet af ynglende skarver i flere kolonier. Og senest er antallet af skestørke og ederfugle på små holme og øer blevet mindre, måske fordi unge havørne holder til på lokaliteterne i kystfuglenes yngletid.

Men det er naturens orden, at havørnen påvirker sine omgivelser og er med til at 'bestemme' i kystnaturen. Og det bør ikke i Danmark komme på tale at give tilladelse til at skyde havørne, mener DOF.

“Havørnen har alle dage været en naturlig del af den danske og nordeuropæiske kystnatur, og den voksende bestand repræsenterer øget dynamik og en genskabt orden i naturen, som vi igen skal vænne os til”, siger DOF's formand Egon Østergaard. “Vi glemte så at sige denne naturens orden, da havørnen var udryddet, men nu er den tilbage. Det er en glidebane at skyde ørne, som det er sket på Åland. Naturen skal have lov til at gå sin gang og finde en balance mellem rovfugle og byttedyr. Men det ligger tilsyneladende dybt i mennesket, at vi vil bestemme, om der er for mange af én art og for få af en anden. Vi bør helt blande os uden om, når det gælder havørn kontra ederfugl”, fortsætter han og påpeger, at den dalende ynglebestand af ederfugl i både Østersøen og Danmark skyldes adskillige negative faktorer. For eksempel er der blevet færre af de muslinger, som dykænderne lever af, og flere steder har fugleinfluenza og andre sygdomme reduceret lokale bestande. ●

FAKTA OM EDERFUGLEN

I 1930'erne yngede kun få ederfugle i Danmark. Bestanden blev dengang skønnet til højst 1.500 par. Frem til omkring 1990 voksede ynglebestanden til 23.000-25.000 par, og bestanden var stabil til omkring 2010.

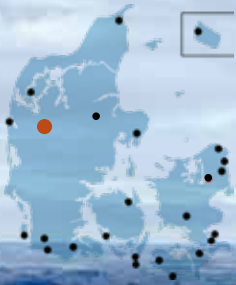
I det seneste årti har den danske ynglebestand været i kraftig tilbagegang. Baseret på tællinger i 2020 er landsbestanden senest opgjort til 17.000 par. I Østersøen har ederfuglen været i markant tilbagegang som ynglefugl siden midten af 1990'erne.

FAKTA OM HAVØRNEN

Nordeuropas største rovfugl blev udryddet som dansk ynglefugl omkring år 1900, da alle rovfugle blev bekæmpet og indvandrede på ny i 1995 efter cirka 100 års fravær.

Havørnen er i fremgang i alle lande i Nordeuropa, og i 2023 var der 149 par havørne i Danmark. Ørne lever af fisk og vandfugle, og de kan nedlægge bytte på gåsestørrelse. De er også glade for ådsler.

Velkommen til 'Fugleriget'

I denne serie besøger vi Fugleværnsfondens 25 naturreservater og er nu nået til Stoubæk Krat i Vestjylland.

ENESTÅENDE NATUR OG ET MYLDER AF FUGLE

Man skal nærmest være uheldig, hvis man ikke hører eller ser en isfugl. Blandt mange andre fugle i Stoubæk Krats smukke og særprægede natur er grønspætte, trane og natravn. Med lidt held kan man også finde spor fra odder, bæver og ulv.

AF ALLAN GUDIO NIELSEN OG JØRN DYHRBERG LARSEN

Fugleværnsfondens år 2023 sluttede med endnu et opkøb, 70,8 hektar af Stoubæk Krat - fondens 25. naturreservat. Krattet ligger i Vestjylland, lige vest for Hodsager by – ikke så langt fra Aulum, Holstebro og Herning. Reservatet består af lyng- og enebærhede, egekrat, moser, søer og skov foruden de frodige ferske enge langs Storåen, som smukt slynger sig gennem landskabet.

Den varierede natur betyder, at fuglelivet også er varieret. I mosen yngler bl.a. lille lappedykker, hvinand, trane og vandrikse. På heden og i skoven yngler musvåge, duehøg, natugle, grønspætte, natravn, rødrygget tornskade og bynkefugl, og ved Storå yngler isfugl og bjergvipstjert. Besøger man området om efteråret, vil man ikke kunne undgå at bemærke de mange skovskader, som hamstrer agern i egekrattet. Om vinteren kan man være heldig at opleve stor tornskade trone i toppen af de mange flotte enebær, der vokser på heden.

Grønspætte ses og høres ofte i området. Foto: Allan Gudio Nielsen

► Jyske specialiteter

Fugleværnsfondens område grænser op til Storåen, som gnaver sig ind i de sandede hedeskrænter på vestsiden af åen. En snoet sti følger et stykke af åen, og her har man en fantastisk udsigt over engene, der ligger langs Storåen. Man skal nærmest være lidt uheldig, hvis man ikke ser eller hører isfugl på denne del af turen.

Det kræver dog lidt mere held, hvis man vil opleve odder og bæver, som også kan opleves i reservatet, men har man øjnene med sig, kan man se spor fra begge. Der er desuden set ulv i området.

Ved Storå skal man om sommeren være opmærksom på den smukke guldsmed, grøn kølleguldsmed. Det er en relativt sjælden guldsmed, som herhjemme kun kan opleves i det jyske, især ved Storå, Skjern Å, Karup Å og Gudenå.

Inde på heden kan man om foråret være heldig at se hannen af den smukke mariehøneedderkop, som har en af sine få danske levesteder i Stoubæk Krat. Det samme gælder for den sjældne sommerfugl brun pletvinge, der om sommeren især kan ses vimse rundt i den lave vegetation på jagt efter nektar hos blåhat og djævelsbid.

Gode naturoplevelser i vente

Stoubæk Krat blev fredet i 1975. Som den daværende Aulum-Hodsager Kommune skrev: "... mange mennesker har og vil kunne få stort udbytte af at færdes i den smukke og særprægede natur, der findes her."

Flere stier løber igennem Stoubæk Krat, og i det nye år kigger vi på skiltningen i reservatet.

Fugleværnsfonden er i fuld gang med at etablere en frivillig arbejdsgruppe med lokale naturinteresserede, der synes, at det kunne være spændende at hjælpe med at skabe god natur og arrangere guidede ture i området. Sammen med Herning Kommune og den lokale frivillige arbejdsgruppe skal vi i gang med at lave en detaljeret plan for forvaltningen af området. Det vil bl.a. betyde, at man inden længe vil kunne opleve græssende dyr i området, som skal holde heden lysåben.

Købet af Stoubæk Krat er sket med støtte fra Aage V. Jensens Fonde, og der vil indenfor den nærmeste fremtid blive meldt nyt om ture, naturplejetiltag og andre nyheder fra det nye område, bl.a. på Fugleværnsfondens hjemmeside, Facebook og nyhedsbrev. Man kan melde sig på nyhedsbrevet via fondens hjemmeside. ●

Skovskade. Foto: Allan Gudio Nielsen

Foto: Anna Johanne Sünksen

Stoubæk Krat er et af mariehøneedderkoppens få yngleområder i Danmark. Foto: Allan Gudio Nielsen

PÅ TUR MED DOF TRAVEL

Estland - april 2024

Estland - april 2024
Finske bugt og Østersøen giver mulighed for at observere overvintrende havfugle som havlit, stellersand og gæs.

Australien - september 2024

Australien - september 2024
Så er chancen der for at komme på en 22 dages once in a lifetime fugletur til Nord-Australien.

Spanien - Tarta - september 2024

Spanien - september 2024
Oplev det imponerende efterårstræk af store, rovfugle og småfugle, over Gibraltarstrædet mellem Europa og Afrika

Peru - september 2024

Peru - september 2024
Er du til Kondorer, Kollibrier, Tukaner, Tanagers og et væld af tamme eksotiske småfugle så er denne tur til Peru tilpasset dine høje forventninger.

SE DE MANGE TILBUD PÅ
VORES HJEMMESIDE:

WWW.DOFTRAVEL.DK

Foto: Rødhals af Allan Gudnio Nielsen

FUGLETURE I 2024

Jagende havørn på tætteste hold, fuglesang for fuld udblæsning og meget, meget mere. Det kan du opleve, når du er på tur med Fugleværnsfondens turledere.

Igen i 2024 tilbyder vi over 100 ture i vores 25 naturreservater, hvor du kan lære mere om de fugle, dyr og planter, som kan opleves året rundt.

På www.fuglevaernsfonden.dk kan du se, hvornår der er en fugletur nær dig. Ses vi?

Fugleværnsfonden

Naturen må aldrig blive tavs
Lad fuglene synge for evigt
Beskyt deres hjem

HVAD VIL DU GIVE VIDERE?

Foto: Klyde af Rasmus Romme

Lad fuglene og naturen arve dig. Betænk Fugleværnsfonden i dit testamente.

Sådan kan du sikre, at fuglenes sang også bliver en del af dine efterkommeres oplevelser og minder.

Naturen må aldrig blive tavs. Lad fuglene synge for evigt. Beskyt deres hjem.

Vil du vide mere?
Se www.fuglevaernsfonden.dk/testamente eller ring på 2328 4087.

Fugleværnsfonden

Se lokalafdelingernes hjemmesider for opdateringer

DOF BORNHOLM**KONTAKT**

Formand: Jens Christensen
bornholm@dof.dk
dof-bornholm.dk

MØDER**Generalforsamling lør. 24/2 kl. 10.**

Hasle Røgeri, Søndre Bæk 20, 3790 Hasle. Først gåtur i området. Generalforsamling Heroldsgade 4 kl. 12 med traktement. Tilmelding senest 19/2 til Hanne Tøttrup, (tlf. 20270158, hanne.toettrup@c.dk). Dagsorden ifølge vedtægterne.

"Med DOF i et halvt århundrede" v. Christian Hjorth tors. 14/3 kl. 19.

Heroldsgade 4, 3790 Hasle. Gratis eksemplar af bogen til alle fremmødte!

TURE**Ture den første søn. hver måned kl. 10.**

P-plads ved Koldekilde/Segenvej/Almindingsvej i Almindingen. Tur nr. 100 søn. 7/4. P-plads ved NaturBornholm, 3720 Aakirkeby. Turleder: Eilif S. Bendtsen (tlf. 23488004).

Vinterfugle set fra kyststien Sandkås-

Allinge søn. 18/2 kl. 10. P-plads i Sandkås ved toiletbygning Gilbertstræde 13B, 3770 Allinge. Turledere: Kell Olsen (tlf. 23242008) og Ole Pedersen (tlf. 40263307).

**Repræsentant-
skabsmøde**

DOF's forårsrepræsentantskabsmøde finder sted i dagene 20. - 21. april 2024 i Vestsjælland.

Dagsordenforslag skal være repræsentantskabets forretningsudvalg i hænde senest 4 uger før mødet.

Eventuelle spørgsmål rettes til Mia Ilander Albrektsen i Fuglenes Hus tlf. 33 28 38 30

Tidligt forår ved Kaolinsøerne søn. 24/3

kl. 9. Rasteplads ved Snorrebakkesøen. Turledere: Jens Christensen (tlf. 61330425) og Lisbeth Nilsson (tlf. 23201451).

Fuglestemmetur rundt om Bastemose,

del 1 lør. 13/4 kl. 7. P-plads ved Bastemose. Turledere: Henriette Tøttrup Hansen (tlf. 24605089) og Hanne Tøttrup (tlf. 20270158).

DOF KØBENHAVN**KONTAKT**

Formand: Ingelise Aarøe Petersen
kbh.kontakt@dof.dk
doftravel.dk

Se mere om DOF Travel:

Småture – www.doftravel.dk/småture

Busture – www.doftravel.dk/ture/busogweekend

Fuglerejser – www.doftravel.dk/allerejser

Fuglerejser – www.doftravel.dk/allerejser

DOF Kbh. planlægger foredrag og caféaftener i løbet af efteråret.

MØDER

"Ved vi alt om de almindelige fuglearter?" v. Henning Heldbjerg tors. 29/2 kl. 19.30. Hyltebjerggård, Linde Allé 33, 2720 Vanløse.

Fuglestemmekursus v. Jan Kiel fra

12/3 kl. 19. Tilmelding nødvendig. Se nærmere på DOF KBH's hjemmeside. Hyltebjerggård, Linde Allé 33, 2720 Vanløse.

Generalforsamling ons. 13/3 kl. 19.

Hyltebjerggård Linde Allé 33, 2720 Vanløse. Dagsorden, iflg. vedtægterne.

**DOF KØBENHAVN
- GRÅGÆSSENE****KONTAKT**

Jan Chr. Møllerup
f.mollerup@mail.dk
Tlf. 40 50 84 87

Forhør dig om evt. restpladser hos Jan Chr. Møllerup
dofkbh.dk/lokalafdelingen/seniorudvalget

Turledere:

Bjarne Andersen tlf. 40 55 23 14

Joan Klausen tlf. 51 92 88 36

Lis Geertz tlf. 44 44 13 26

Flemming Kragh Hansen tlf. 40 20 03 45

Specielt for
SENIORER

ROSKILDE**KONTAKT**

dof-roskilde.dk

TURE**Forårets fugle i Valborup Skov søn.**

17/3 kl. 8.30-11. P-plads Skovvej 23, 4330 Hvalsø. Turleder: Jens J. Brøndum (tlf. 91525140).

Fugletur til Selsø søn. 24/3 kl. 8-12.

Lille P-plads på Ventevej, 4050 Skibby lige nord for søen. Tilmelding til turleder Per Frydenlund (tlf. 22548313, perfrydenlundn@gmail.com) senest 22/3.

Fugletur til Eskilsø søn. 7/4 kl. 9-13.

Skovbroen, Skovvejen 38, 4050 Skibby. Pris 60 kr. Tilmelding til turleder Per Frydenlund (tlf. 22548313, perfrydenlundn@gmail.com).

Forårets fugle i Valborup Skov søn.

14/4, kl. 8.30-11. P-plads ved Skovvej 23, 4330 Hvalsø. Turleder: Jens J. Brøndum (tlf. 91525140).

Skovsnepper i Hvalsø Storskov tirs.

30/4 kl. 20.30-22. P-plads ved Skovvej 23, 4330 Hvalsø. Turleder: Jens J. Brøndum (tlf. 91525140).

DOF KØGE**KONTAKT**

dofkoeg.dk

MØDER**Mit Lolland-Falster v. Mads Hagen**

tors. 14/3 kl. 19. Køge Bibliotek. Tilmelding til Ole Pedersen (tlf. 232423024, ole.pedersen03@gmail.com).

Fotogruppen: Udstiller fuglebilleder på Køge Bibliotek 5/1-31/1.**TURE****Ørnetur på Sydsjælland lør. 24/2 kl.**

8-14. Herfølge Station. Tilmelding til turleder Henning Skjelborg (tlf. 20714434).

Sangfugletur i Vallø Slotspark lør.

16/3 kl. 10-12. Turleder: Marta Bagoly Grun (tlf. 30422449).

Sangfugletur i Vallø Slotspark lør.

13/4 kl. 10-12. Turleder: Marta Bagoly Grun (tlf. 30422449).

DOF NORDSJÆLLAND

KONTAKT

Formand: John Hansen
Tlf. 22 29 52 42
formand@dofnordsj.dk
dofnordsj.dk

DOF VESTSJÆLLAND

KONTAKT

Formand: Morten Jensen
Tlf. 21 25 87 42
vsj.formand@dof.dk
dofvsj.dk

Ture:

Inger Nielsen
Tlf. 20 49 88 72
inger.ml@nielsen.mail.dk

MØDER

Generalforsamling i DOF Vestsjælland søn. 25/2 kl. 14.30-16. Fugledegård, Bakkendrupvej 28, 4480 Store Fuglede. Kontakt: bestyrelsen (tlf. 21258742).

TURE

Vinterfugle ved Gyrstinge Sø tirs. 20/2 kl. 9-12. Gyrstinge Sø Parkeringsplads ved Øvej i østenden af søen. Turleder: Jan Badura (tlf. 26841841).

Ørnens Dag ved Tissø søn. 25/2 kl. 10-14. Fugledegård, Bakkendrupvej 28, 4480 Store Fuglede. Kontakt: bestyrelsen (tlf. 21258742).

Lagunen Slagelse lør. 2/3 kl. 13-15. Odensevej, 4200 Slagelse, ved broen. Turleder: Jette Hallig (tlf. 20675850).

Tissø Enge syd søn. 10/3 kl. 8-11. P-plads på Søvej ved Tissø Enge. Turleder: Carl Johan Corneliussen (tlf. 26152127).

Borreby Park og Mose søn. 17/3 kl. 10-13. P-plads Borrebyvej 41, 4230 Skælskør. Turleder: Jette Hallig (tlf. 20675850).

Flyndersø og Korshage søn. 14/4 kl. 8-11. P-plads for enden af Korshagevej, 4581 Rørvig. Turleder: Carl Johan Corneliussen (tlf. 26152127).

Fugle ved Haraldsted Sø tirs. 16/4 kl. 9-12. Fugletårnet ved Vestdæmningen, Ejlstrupvej 164, 4100 Ringsted. Turleder: Jan Badura (tlf. 26841841).

Tryggevejle Ådal Stevns, ons. 17/4 kl. 20.30-22. P-plads bag Strøby Kirke. Turleder: Carl Johan Corneliussen (tlf. 26152127).

Borreby Park og Mose søn. 20/4 kl. 9-12. P-plads Borrebyvej 41, 4230 Skælskør. Turleder: Jette Hallig (tlf. 20675850).

Punkttællertur (kun for punkttællere) lør. 27/4 kl. 8.45-15. Slagelse busstation, Nordre Stationsvej 13, 4200 Slagelse. Kontakt: Else Marie Jespersen (tlf. 21926115).

Citybirding i Københavns parker søn. 28/4 kl. 9-13. Ved Norgesporten til Kastellet (Den nordlige indgang). Turleder: Carl Johan Corneliussen (tlf. 26152127).

DOF STORSTRØM

KONTAKT

Formand: Bo Kayser
Tlf. 51 34 62 78
kontakt@dofstor.dk
dofstor.dk

MØDER

Tur til Uganda v. Tina og Mads Elley tors. 7/3 kl. 19-22. Sofieskolen i lokale F 006. Merkurs Plads 4, 4800 Nykøbing. Kontakt: Benny Steinmejer (tlf. 25143939).

TURE

Ørnens Dag på Avnø søn. 25/2 kl. 10-14. Avnø Naturcenter, Flyvervej 40, 4750 Lundby. Kontakt: Finn Jensen (tlf. 30456808).

Forårsfugle på Nyord og Ulvshale søn. 17/3 kl. 9-12. P-plads nær Ulvshalevej 363, 4780 Stege. Kontakt: Bo Kayser (tlf. 51346278, bo.kayser@gmail.com).

Edderfugletræk ved Gedser Odde lør. 6/4 kl. 8-11. P-plads for enden af Gedser Fyrvej. Kontakt: Bo Kayser (tlf. 51346278, bo.kayser@gmail.com).

Munks Banke og Fladbækken ved Nyråd ons. 24/4 kl. 9-11. Lille P-plads ved Munksgårdsvej 40, 4760 Vordingborg. Kontakt: Bo Kayser (tlf. 51346278, bo.kayser@gmail.com).

DOF FYN

KONTAKT

Formand: Henrik Kalckar Hansen
Tlf. 30 70 90 38
kalckar@webspeed.dk
doffyn.dk

MØDER

Generalforsamling tors. 22/2 kl. 19. DOF's lokaler Rasmus Rask Skolen, Bellinge. Dagsorden ifølge vedtægter.

TURE

Nakkebølle Inddæmning søn. 17/3. Tilmelding og nærmere oplysninger om mødetid og -sted til turleder Michael Bjerregård (tlf. 53600784).

Lyø søn. 14/4. Tilmelding og nærmere oplysninger om mødetid og -sted til turlederne Lilly Sørensen og Niels Bomholt (tlf. 23229673).

Syberglund søn. 21/4 kl. 13. Tilmelding til turlederne Benjamin og Jens Peter Bech (tlf. 28441603).

Tarup-Davinde søn. 28/4 kl. 8.

Langagervej 1. Tilmelding til turleder Henrik Kalckar (tlf. 30709038).

DOF SØNDERJYLLAND

KONTAKT

Formand: Gert Fahlberg
gert.fahlberg@abbsyd.dk
dof-syd.dk

TURE

Ørnens Dag ved Ballum Sluse søn. 25/2 kl. 10-13. Ballum Sluse. Turledere: Peter Haarby (tlf. 60945910) og Karl Schlichter.

Hartsø Kegnæs lør. 9/3 kl. 10-12:30. P-plads ved stormflodssøjlen efter den tidligere Møllers Campingplads i Østerby. Turleder: Viggo Petersen (tlf. 51351373).

Spættetur i Draved Skov søn. 10/3 kl. 7-10. P-plads Draved Skov, Dravedvej. Turledere: Jan Ravnborg (tlf. 28144464) og Peter Haarby (tlf. 60945910).

Fugletræk ved Tontoft Nakke lør.

23/3 kl. 6-12. P-plads for enden af Gammelskovvej. Turleder: Dennis Langholz (tlf. 27244956).

Sandbjerg Sø tirs. 26/3 kl. 18.30-20.

P-plads bag Sandbjerg Gods. Turleder: Gert Fahlberg (tlf. 26311013).

Smedeby Grube og Kiskelund**Plantage tirs. 16/4 kl. 18.30-20.30.**

Smedeforte 7, Smedeby, 6340 Kruså. Turleder: Ole Buk (tlf. 29670306).

Morgensangstur i Draved Skov lør.

20/4 kl. 6-8.30. P-plads i Draved Skov, Dravedvej. Turledere: Jan Ravnborg (tlf. 28144464) og Peter Haarby (tlf. 60945910).

”Jep Fink Plantage”, Klattrup Mose og

Hostrup Sø søn. 21/4 kl. 9-12. I skovkanten 200 m efter Flensborgvej 332, Sdr. Hostrup, Aabenraa. Turleder: Erik Faudel (tlf. 21206203).

DOF SYDVESTJYLLAND**KONTAKT**

Formand: Karin Gustausen
Tlf. 28 25 87 86
kgustausen@gmail.com
dofsydvest.dk

Ture:

Kim Mogensen
Tlf. 40592244, kim.mogensen@mvp.net

MØDER**Generalforsamling tirs. 20/2 kl. 19-21.**

Esbjerg Hovedbibliotek, Nørregade 19, 6700 Esbjerg. Forslag skal fremsættes skriftligt og begrundet over for bestyrelsen senest 3 uger før mødets afholdelse. Den samlede dagsorden med indkomne forslag offentliggøres i et af lokalafdelingens medier senest to uger før. Efter generalforsamlingen: Bent Jakobsen fra Blåvand Fuglestation aflægger beretning om Blåvand Fuglestation. Kontaktperson: Karin Gustausen (tlf. 28258786, kgustausen@gmail.com).

Med DOF i et halvt århundrede v.**Christian Hjorth man. 11/3 kl. 19-21.**

Esbjerg Hovedbibliotek, Nørregade 19, 6700 Esbjerg. Tilmelding Karin Gustausen (tlf. 28258786, kgustausen@gmail.com).

”Fugleværnsfonden – lille, men stærk” v. Martin Iversen tors. 11/4 kl. 19-21.

Mødelokale 1, Esbjerg Hovedbibliotek, Nørregade 19, 6700 Esbjerg. Kontaktperson: Per Fabricius (tlf. 20830758, fabrik.ugle@gmail.com).

TURE**Filsø og efterfølgende natlyt tors. 15/2 kl. 15.**

P-plads ved Hovedbiblioteket, Nørregade 19, Esbjerg. Ledere: Niels Knudsen og Per Fabricius. Tilmelding senest 12/2: Niels Knudsen (tlf. 40951537, nk@esenet.dk).

Ørnens Dag Filsø søn. 25/2 kl. 10-14.

Filsøvej 30, 6854 Henne. Kontakt: Karin Gustausen (tlf. 28258786, kgustausen@gmail.com).

Ørnens Dag Fanø søn. 25/2 kl. 10-14.

Børsen, Sønderho. Landevejen 1, 6720 Fanø. Kontaktperson: Kim Fischer (tlf. 51213773, fuglekim@gmail.com).

Draved skov og Kongens mose

lør. 16/3 kl. 8. P-plads ved Hovedbiblioteket, Nørregade 19, Esbjerg. Leder: Per Fabricius og Kim Mogensen. Tilmelding senest 13/3: Per Fabricius (tlf. 20830758, fabrik.ugle@gmail.com).

Forårsfugle og oprydning på Stormengene med Fugleværnsfonden

søn. 17/3 kl. 9. P-plads for enden af Stormengevej/Rimmevej ved Stormengene. Turledere: Jan Ravnborg (tlf. 28144464) og Martin Iversen (tlf. 30494936). Tilmelding til fælleskørsel fra Esbjerg Per Fabricius (tlf. 20830758).

Værnengene og Skjern Å søn. 7/4 kl. 8.

P-plads v/ Sydladen, Værnengene. Turledere: Åge Gejl Hansen og Kim Mogensen. Tilmelding senest 4/4: Aage Gejl Hansen (tlf. 50545619, aagegejl@gmail.com).

Bremsbøl Sø med Fugleværnsfonden

søn. 14/4 kl. 19.30. P-plads ved Bremsbølvej 2, 6270 Tønder. Turleder: Martin Iversen (tlf. 30494936). Tilmelding til fælleskørsel fra Esbjerg Per Fabricius (tlf. 20830758).

Stemmer i Sølsted med**Fugleværnsfonden lør. 20/4 kl. 19.**

Den nye P-plads ved Rute 11 over for Sølsted Rasteplads. Turleder: Torben Evald (tlf. 26841461). Tilmelding til fælleskørsel fra Esbjerg Per Fabricius (tlf. 20830758).

Lyttetur – Esbjerg lør. 27/4 kl. 6.

P-plads ved restaurant Parken, Vognsbølparken Esbjerg. Tilmelding senest 24/4: Niels Knudsen (tlf. 40951537, nk@esenet.dk).

Lyttetur – Letbæk Mølle lør. 27/4 kl. 6.

P-plads ved Letbæk Mølle, Letbækvej 25, 6862 Tistrup. Tilmelding senest 24/4: Åge Gejl Hansen (tlf. 50545619, aagegejl@gmail.com).

Lyttetur – Bramming lør. 27/4 kl. 6.

P-plads Sct. Knuds Kirke. Tilmelding senest 24/4: Per Fabricius (tlf. 20830758, fabrik.ugle@gmail.com).

DOF SYDØSTJYLLAND**KONTAKT**

dof-sydostjylland.dk

MØDER**Generalforsamling tirs. 26/2 kl. 19-22.**

Biblioteket, Willy Sørensens plads 1, 7100 Vejle.

Start på fuglestemmekursus v.**Conny Brokholm tirs. 5/3 kl. 19-21.**

Bygningen, Ved Anlægget 14B, 7100 Vejle. Kurset koster 875 kr. og består af 8 kursusaftener og fire fugleture. Tilmelding: (tlf. 24498504, conny.brokholm@mail.dk).

TURE**Ørnens Dag søn. 25/2 kl. 10-14.**

P-plads på Ribe Landevej 170 (Kongens Kær). Kontakt: Conny Brokholm (tlf. 24498504).

Rands Fjord søn. 17/3 kl. 8.30-12.

P-plads på Fårbækvejen cirka midtvejs mellem Vejlbj og Egum. Turleder: Gunner Nielsen (tlf. 26130030).

Marielundskoven tors. 11/4. kl. 9.

Naturskolen, Marielundsvej 20, 6000 Kolding. Turleder: Peter Damgaard (tlf. 21565442).

Tur til Randbøl søn. 28/4 kl. 9-12.

Bindeballevej 120, Randbøldal, 7183. Turleder: Knud Erik Foged (tlf. 40740100).

DOF VESTJYLLAND**KONTAKT**

Formand: Lars Holm Hansen
Tlf. 22 96 13 17
formand@dofvestjylland.dk
dofvestjylland.dk

Ture:

Marianne Linnemann
Tlf. 20 14 50 10
linnemann.marianne@gmail.com

TURE**Bølling Sø lør. 17/2 kl. 9-13.**

Bølling Sø, P Syd, 7442 Engelsevang. Turleder: Bo Fabech (tlf. 27116652, bofabech@gmail.com).

Ørnens Dag i Skjern Enge søn. 25/2 kl. 10-13.

Kontaktperson: Erik Mørk Nielsen, Marianne Linnemann tlf. 20145010, erik.m.n@mail.dk, linne-mann.marianne@gmail.com).

Tranerne på Lønborg Hede lør. 9/3 kl. 8-10. Turleder: Jens Hasager (tlf. 20728378, jhkirk53@gmail.com).

Forårsbebudere i Vestjylland lør. 16/3 kl. 7.30-12. Turleder: Jens Ballegaard (tlf. 22821175, jballegaard@youmail.dk).

Thorsmindetangens trækfugle lør. 13/4 kl. 7-11. Nørre Fjandvej havn over for Fjandø. Turleder: Agner Svenstrup (tlf. 41317700, svebra@webspeed.dk).

Spættetur til Tirsbjerg Plantage søn. 21/4 kl. 9-11. Tirsbjerg P-plads, indkørsel fra Pøbølvej (efter Hejmdalvej). Turleder: Erik Mørk, Tage Madsen, Marianne Linnemann (tlf. 20145010, linnemann.marianne@gmail.com).

Fuglene på Værnengene (Tipperhalvøen) tors. 25/4 kl. 17.30-20.30. Sydladen på Værnengene, Tippervej, 6830 Nr. Nebel. Turleder: Ole Amstrup (tlf. 2046 8336, amstrup.ole@gmail.com).

DOF VESTJYLLAND - GRÅSPURVENE

KONTAKT

Ingerid Elmquist
Tlf. 51 21 73 75
ingeridelmquist@gmail.com

Specielt for
SENIORER

TURE

Hald Sø ved Viborg tirs. 12/3 kl. 9-13.
Turleder: Leif Novrup (tlf. 97448301, 23315601, leifnovrup@pc.dk).

Stadil Fjord og Svingel Engsø tors. 18/4 kl. 7-12. Hee Kirke, I.C. Christensens Vej 15, Ringkøbing. Turleder: Jens Ballegaard (tlf. 22821175, jballegaard@youmail.dk).

DOF ØSTJYLLAND

KONTAKT

Formand: Ole Bøgh Vinther
Tlf. 25 15 23 25
olebvinther@gmail.com
dofoj.dk

MØDER

Generalforsamling lør. 24/2 kl. 13. Vi starter kl. 10 med morgenbrød. Se nærmere på vores hjemmeside dofoj.dk for program og lokalitet.

Fugleværnsfonden fortæller tors. 21/3 kl. 19.30. Bio-X Natur-lokalet på Naturhistorisk Museum, Ole Worms Allé 4, 8000 Aarhus C., indgang 140.

TURE

Egå Engsø søn. 3/3 kl. 10-12. P-plads ved Egå Engsø. Turleder: Ole Bøgh Vinther.

Bustur til Lille Vildmose lør. 9/3 kl. 7. P-plads ved Egå Gymnasium eller kl. 7.30 ved P-plads ved Viby Torv. Se nærmere på dofoj.dk. Turledere: Bent Kristensen (tlf. 40301342) og Ole Jensen (tlf. 23290118).

Borre Knob lør. 6/4 kl. 13-17. P-plads på Borre Knob, Søborgvej 20, 8700 Horsens. Turleder: Ole Jensen (tlf. 23290118).

DOF ØSTJYLLAND - GRÅKRAGERNE

KONTAKT

dofoj.dk/graakragerne

Specielt for
SENIORER

TURE

Klostermølle og Mossø ons. 14/2 kl. 10-15. P-plads ved Klosterkær. Turleder: Ole Jensen (tlf. 23290118).

Kongens Kær tirs. 19/3 kl. 10-15. P-plads ved Ribe Landevej, Vejle. Turleder: Ole Jensen (tlf. 23290118).

Djurslands Nordkyst man. 15/4 kl. 10-15. P-plads over for Havnegrillen, Ny Havnevej, Glesborg. Turleder: Ole Jensen (tlf. 23290118).

DOF ØSTJYLLAND - FUGLEPIGERNE

KONTAKT

fuglepiger.wordpress.com

Specielt for
KVINDER

TURE

Glusted plantage lør. 24/2. Mødetid og sted kommer på vores hjemmeside. Turguider: Inger Klit (tlf. 3138 6206) og Karen Sander Jensen (tlf. 61265522).

Lille Vildmose søn. 17/3 kl. 9-15. P-plads Lille Vildmose Centret, Vildmosevej 100, 9280 Storvorde. Turguider: Dorte Faurshou Hertz (tlf. 22363258) og Rikke Rørbech (tlf. 22249850).

Værnengene ved Ringkøbing Fjord lør. 27/4 kl. 9-15. P-plads ved fugletårnet Nordladen på Tippervej. Turguider: Inger Klit (tlf. 31386206) og Dorte Faurshou Hertz (tlf. 22363258).

DOF NORDVESTJYLLAND

KONTAKT

Formand: Martin Høj Hansen
Tlf. 87 51 41 52
martin.hoj.hansen@gmail.com
dof-nordvestjylland.dk

Ture:

Aase Busk Kristensen
Tlf. 28 59 12 54, aasebusk@hotmail.com

MØDER

Generalforsamling lør. 24/2 kl. 10-16. Mødet indledes med en fugletur, frokost, ordinær generalforsamling i henhold til vedtægterne og efterfølgende foredrag v. Lars Mogensen. Frøslev Skole, Elsøvej 240, 7900 Nykøbing Mors.

Fuglestemmekursus 1. mødeaften ons. 6/3 kl. 19-21. Viborg Bibliotek, Vesterbrogade 15, 8800 Viborg, lok. 2. Kursusleder: Lars Mogensen (tlf. 86653614, 31951805).

TURE

Ørneklubben Søndersø man. 12/2 kl. 10-12. P-plads ved Golf Hotellet, Hans Tausens Alle 2, Viborg. Turleder: Michael Winther (tlf. 60898039).

Ørneklubben man. 12/2 kl. 10-12. P-plads ved Hotel Strandtangen, Strandvejen 24, 7800 Skive. Turleder Brian Jakobsen (tlf. 51258555).

Ørnens Dag søn. 25/2 kl. 10-14. Vejlernes Naturcenter, Bygholmvej 640, 9690 Fjerritslev. Turledere: Jan Skjoldborg Kristensen (tlf. 53611429), Verner V. Hansen (tlf. 24219979) og Michael Winther fra Ørneklubben (tlf. 60898039).

Viborg Krat søn. 3/3 kl. 9-11. P-plads midt på Krathusvej. Turleder: Christian Bøggild (tlf. 51864888).

Ørneklubben Finderup Øvelsesterræn, kl. 9-12. Turleder: Michael Winther, tlf. 60 89 80 39.

Ndr. Feldborg Plantage søn. 21/4 kl. 8-10. Ved Stjernehus, Bjørnkærvej 14, 7540 Haderup. Turleder: Christian Bøggild (tlf. 51864888).

Fugleværnsfondens tur på Agerøs strandenge søn. 28/4 kl. 10-13. P-plads på dæmningen til Agerø, Agerøvej 27, 7960 Karby. Turleder: Bent Birk Kristensen (tlf. 40301342).

DOF NORDVESTJYLLAND - GRÅMEJSERNE

Specielt for
SENIORER

KONTAKT

Web: dof-nordvestjylland.dk/
kategori/gramejse

TURE

Ugle-lyt i skumringen ons. 21/2 kl.

19-21. P-plads i den østlige ende af Ø Bakker. Turleder: Lars Mogensen (tlf. 31951805).

Vandstære- og isfugletur omkring

Viborg tors. 14/3 kl. 9-13. P-plads ved Naturskolen Ravnsbjergvej 71, 8800 Viborg. Turleder: Finn Andersen (tlf. 40231613).

Rundtur omkring Grynderup Sø

man. 22/4 kl. 9-13. P-plads på Bystedmøllevvej, 7870 Roslev. Turleder: Anni O.B (tlf. 28931072).

DOF NORDJYLLAND

KONTAKT

Formand: Gitte Holm
dofnord.dk

MØDER

Tur til Øland v. Thomas Tscherning

Pedersen tors. 7/3 kl. 19. Knivholt, Hjørringvej 180, 9900 Frederikshavn. Kontakt: Carsten Sørensen (tlf. 23656439) og Aase Jensen (tlf. 27144083).

Feltkendetegn af udvalgte rovfugle v.

Knud Pedersen tors. 4/4 kl. 19. Knivholt, Hjørringvej 180, 9900 Frederikshavn. Kontakt: Carsten Sørensen (tlf. 23656439) og Aase Jensen (tlf. 27144083)

DOF NORDJYLLAND - GRÅMEJSERNORD

KONTAKT

Poul Erik Sperling
Tlf. 20 28 44 05,
pes@vildtfarmnord.dk

Specielt for
SENIORER

Svend Erik Mikkelsen
Tlf. 61 60 73 61, svemik45@hotmail.com

Peter Manstrup
Tlf. 20 54 01 20, p.manstrup@gmail.com

dofnord.dk/gramejserne

MØDER

Fuglestemmer skovfugle v. Svend Erik

Mikkelsen ons. 3/4 kl. 10.30-11.30. Golfshuset, Borgermester Jørgensvej 11, Aalborg)

TURE

Hobro og omegn tors. 14/3 kl. 9.

Pendlerplads Th. Saurvej kl. 8 og P-plads ved Fyrkat. Turleder: Peter Manstrup og Svend Erik Mikkelsen.

Skindbjerglund og Rise Skov tors. 4/4

kl. 9. Pendlerplads Th. Saurvej for fælleskørsel kl. 8.15 og Gerding Kirke kl. 9. Turleder: Poul Erik Sperling og Peter Manstrup.

Bustur til Øland man. 27. til tors. 30.

maj. Se mere: <https://dofnord.dk/ture-og-moder/>

DOF NORDJYLLAND - DET GRÅ FYR

TURE

Vandretur på Grenen ons. 21/2 kl.

10-12. Det Grå Fyr, Fyrvej 36, Skagen. Tilmelding og kontaktperson: Niels Eriksen (tlf. 40516233).

Øvrige ture i foråret. Se turbeskrivelser i Aktivitetskalenderen for Det Grå Fyr (www.detgraafyr@nst.dk).

Udlejning af sommerhuse

Rubrikannoncerne, med bl.a. udlejning af sommerhuse, er blevet udfaset fra Fugle & Natur og kan nu ses på netfugl.dk (find dem nederst på introsiden).

DANSK ORNITOLOGISK FORENING – DOF

DOF er landsforeningen for fuglebeskyttelse og fugleinteresserede

DOF er den danske afdeling af BirdLife International. Vesterbrogade 138-140, 1620, København V

Telefon (alle hverdage 11-15): 3328 3800

DOF's formand:

Egon Østergaard tlf: 3116 2030,
email: egon.ostergaard@dof.dk

Indmeldelse i DOF:

Ønsker du at blive medlem af DOF, kan det ske via dof.dk eller ved at kontakte dof@dof.dk.
Ønsker du at give en donation, kan du indbetale beløbet til Merkur reg. nr. 8401 kontonr. 1043118.
Donationer og støttebeløb er fradragsberettiget.

Årlige kontingenter:

Medlemmer:	520 kr.
Ungdomsmedl. (til 30 år):	265 kr.
Ørneklub (6-12 år):	265 kr.
Husstandsmedlemsskab:	695 kr.

Naturbutikken:

Naturbutikken i Fuglenes Hus
tlf: 3328 3838. Åbningstider: Man.-fre. kl. 11-17,
lør. 10-16. www.naturbutikken.dk

Bor du i udlandet,
kontakt da venligst
DOF for nærmere
oplysninger om
priser.

MORE

NL PURE
ÉT MED
NATUREN

SEE THE UNSEEN

SWAROVSKI
OPTIK